

Ora Ĵurnalo

Numero 46, Decembro 2021

Magazino por kulturo kaj plezuro

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	Kerstin kaj Pär-Johan vizitas la Esperanto- bibliotekon en Stannum	17
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	Julo-vojaĝo al Prago 2013	18
Espeporko meditas.....	3	La malnova preĝejo de Örgryte, Gotenburgo.....	22
Vintraĵ hajkoj.....	3	Dalarna.....	24
Gotenburgo estas lumigita.....	4	Aŭtuna mateno.....	26
Salutojn el Gdanko!	5	Ps.139:9–12.....	26
Vintra saluto el Aŭstrio	6	Eltondita el Göteborgsposten numero 1, 1987 – Saxat ur Göteborgsposten nr. 1, 1987	27
La kristnaska donaco de 2021 devus esti BRAKUMO, ĉu ne?.....	6	Göteborgskoloristerna, parto 4 de Ingegerd	29
Decembra fabelo.....	7	Galerio Inge Schiöler.....	31
Sentenco de la saĝa strigo.....	7	Tina.....	32
Kelkaj memorbildoj pri Britta Rehm.....	8	Inversa vetkurado.....	33
Ora Ĵurnalo, 4-jara, estis celebrita 13 novembro.....	9	Danan poemon sendis al ni Torben Svendsen.....	34
Ora Ĵurnalo ricevis novan "magazinan kunulon".....	10	Kiun lingvon ni uzu en kongresoj?	34
Rekorde intensa kultura monato en Svislando	11	La sveda lingvo ruiniĝas... ..	35
JES 2021/2022 okazos en Wittenberg	11	Saltkråkan	37
Temo: "gvidlingvo" de federacia Eŭropo	12	Vikinga ido venkas Eŭropon.....	42
Kiu oficiala lingvo por federacia Eŭropo?	12	"La granda JULLIBRO" rakontas i.a. pri julaj tradicioj en kelkaj eŭropaj landoj.....	43
Kerstin Rohdin kontribuis al la Esperanto- Sabato, la 27an de novembro en Gotenburgo. Ŝia filo Pär-Johan Goody-Rohdin akompanis ŝin.	13	Kvizo pri Gotenburgo	45
Raporto de "Down Under" 2004.....	14	Nova libro de Sten Johansson ĉe Mondial... ..	48
Perth, Västra Australien	17		

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Esperanto-Societo de Gotenburgo por subteni la esperantobibliotekon en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com
kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32,
ingegerd.granat@telia.com. Fina paĝaranĝo: Andreas
Nordström, arendsian@hotmail.com.

Lasta dato por kontribuoj al la januara numero: 1 januaro.

Espeporko meditas

- ☆ Per bildoj ni memoru nian multjaran membron Britta Rehm, kiu forpasis la 14an de novembro, 91-jara. Mi ankoraŭ povas imagi la sonon de ŝia gaja rido.
- ☆ Dum la aŭtuna sezono la Esperanta klubo en Gotenburgo havis du Esperanto-sabatojn kun prelegoj kaj ĉiun duan sabaton duhorajn kursojn. Komencas simili al antaŭ-pandemiaj tempoj.
- ☆ Mi ja ŝatas raportojn el multaj landoj. En ĉi tiu numero ni legas pri julaj tradicioj en diversaj eŭropaj landoj.
- ☆ El Danio venis pensiga poemo. En Albanio eldoniĝis fama sveda esperantolibro. Bondeziroj por la julo venis al ni el diversaj landoj.
- ☆ Translokiĝi de Svedio al Aŭstralio – kia aventuro! La unuaj spertoj restas en la memoro de Pär-Johan.
- ☆ Meze en la malvarma decembro, la rakonto pri someraj aventuroj en Saltkråkan, verkita de Astrid Lindgren kaj libere rakontita de Ingegerd, varmigas nin.
- ☆ Lastfoje ni skribis pri revuoj kaj magazinoj kun kiuj ni havis kontakton. Poste ni eksciis pri la esperanta magazino "Magdeburga gazeto" de Germanio.
- ☆ Oni diskutas, diskutadas la lingvoproblemojn en la mondo kaj mi miras ke esperanto estas tiom ignorata. Eble ni povus lerni ion de la metodoj de la energia Lingvodefendo? (Språkförsvaret)
- ☆ La pacan premion ricevis du ĵurnalistoj pri ĉies rajto sin libere esprimi.
- ☆ La redakcio deziras al vi Bonan Kristnaskon kaj Feliĉan Novan Jaron!

Ĝis januaro! /Siv

Vintraj hajkoj

En la vintra arbareto
mi aŭdas feblajn eĥojn
de antaŭ tre, tre longe

Issa

Sur la monto kaj la ebenaĵo
ĉio estas senmova
en ĉi tiu neĝa mateno

Chiyo-ni

Gotenburgo estas lumigita

Aparte la amuzparko Liseberg brilas

En Liseberg vi povas sketi, aŭskultante julmuzikon

Salutojn el Gdansko!

Elvira Twardowska sendis bildojn pri la juldekorita urbo!

...kaj bildojn el sia balkono, kiam venis la unua neĝo.

Koran dankon de la gotenburga klubo! /Siv

Vintra saluto el Aŭstrio

– Neĝo estas por vi en Svedio certe nenio sensacia. En Orienta Stirio (Oststeiermark) kaj Vieno neĝis ne multe dum la lastaj jaroj. Tiu ĉi decembro estas escepto. Ekde hieraŭ neĝas senpaŭze.

El la kamentubo venas nebulo (ne fumo). En la

hejtilo estas ligno el 32-jara frakseno. La dura ligno havas altan hejtvaloron.

Vizito de bunta pego.

*Elkoran saluton de
Walter Klag*

La kristnaska donaco de 2021 devus esti BRAKUMO, ĉu ne?

Torben Svendsen trovis la bildon.

Prave! La korona pandemio igas nin mediti pri kio valoras en la vivo (sed malfacilas realigi brakumon en korona distanco). /Siv

–En kram borde vara
Årets Julklapp.
Eller vad tycker ni?

Decembra fabelo

de Viola Renvall-Krokkfors

Nun balaas la vento neĝon super la ŝtuparoj
kaj la ventaj ĉevaloj sternas siajn grandajn
kolharojn.

Tiru la kurtenojn, elbaru la "ograjn okulojn!"
Lasu min rakonti al vi pri kobolda viro.

Nun li startas sian piediradon,
nun, li eklumigas sian lanternon.
La luma konuso dancas en la vento super la
neĝdunoj.

La etaj spuroj kirliĝas, ĉiam tute kovritaj.
Ni ne povas vidi ilin.

Vi kredas ke estas la kato en la kelŝtuparo.
Vi kredas ke estas la musoj en la budo.
Vi kredas ke estas la paseroj sur la fenestrobreto.
Vi povas kredi kion vi volas, sed mi scias.

Kiam patrino estis for, iu formetis la telerlavadon.
Kiam patro estis for, aŭdiĝis susuro en la gazeta
bretaro.

Kiu trovis mian floran pantoflon?
Kiu trinkis el la lakto de la kato?
Vi povas kredi kion vi volas, sed mi scias.

*Bonan Kristnaskon
2021*

deziras Dessan kaj ŝiaj amikoj!

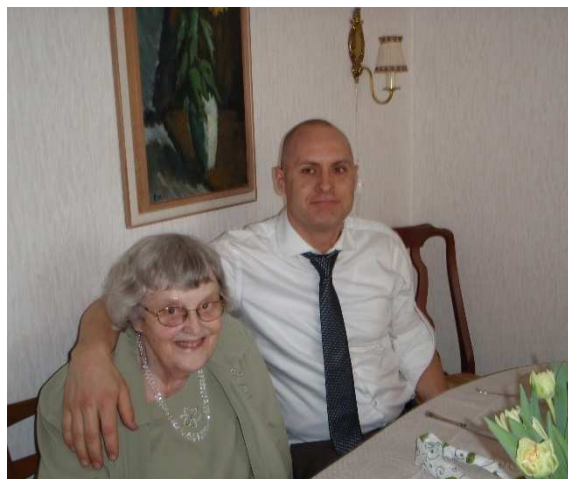
Sentenco de la saĝa strigo

Ĝoja rido plilongigas la vivon!

- Tiu boato, kiun mi aĉetis, bezonas tri ŝipanojn!
- Do?
- Ja, unu kiu remas, unu kiu senakvigas la boaton kaj unu kiu alvokas helpon.

Kelkaj memorbildoj pri Britta Rehm

longtempa membro de la Esperanto-Societo de Gotenburgo. Ŝi forpasis la 14an de novembro, 91-jara. Ni ĉiam memoros, ŝian gajan, petoleman humoron kaj rapidajn replikojn. Ŝi ankaŭ estis membro de KELI. /Siv fotis

Ora Ĵurnalo, 4-jara, estis celebrita 13 novembro

Esperanto-sabato en Gotenburgo kun prelego de Christer Wigerfelt pri Tidskriftsverkstan.

Ora Ĵurnalo membras en Tidskriftsverkstan kaj kompreneble ni invitis Christer Wigerfelt, dum multaj jaroj ties prezidanto.

Christer rakontis pri la evoluo de Tidskriftsverkstan. Unue gravis helpi al malgrandaj kulturrevuoj pri teknikaĵoj kaj oni fizike laboris en la laborejo.

Poste gravis pri la distribuo de la revuoj. Ne estis facile por malgrandaj revuoj esti videblaj kaj oni strebis fari reklamon por ili.

Kiam la interretrevolucio alvenis, pli kaj pli revuoj cifereciĝis kaj laborejon oni ne plu bezonis. Sufiĉis havi ĉambron por la estrarkunvenoj kaj ejon por la ekspoziciaj objektoj.

Tamen Tidskriftsverkstan ne nur videblas interrete sed ankaŭ papere. Christer kunprenis revuojn, kiujn ni disdonos en venontaj Esperanto-Sabatoj.

Kulturrådet (Kultura koncilio) donos al Tidskriftsverkstan monan kulturan

kontribuon. Nun la revua membraro estas 25 – i. a. Ora Ĵurnalo.

Oni planas ekspoziciojn en la bibliotekoj en du gubernioj – la gubernioj de Kalmar kaj Bohuslando.

Jen Kulturkraft:

En la revuo "Plats för kultur" (Loko por kulturo) de Tidskriftsverkstan artikolo de Ora Ĵurnalo, esperante/svede, prenis lokon.

Ora Ĵurnalo kore dankas al Tidskriftsverkstan pro la publikigo!

Kaj koran dankon al Christer pro la prelego! /Siv

Ora Ĵurnalo ricevis novan "magazinan kunulon"

dank' al ties redaktoro Dieter Dungert, Germanio. Josef Kriz, Ĉeĥio, kaj Walter Klag atentigis min pri la ekzisto de Magdeburga folio, tre agrabla magazino! Jen kelkaj paĝoj:

Magdeburga folio

**Neregula interreta informilo
pri aktualaĵoj
el la mondo esperantista**

N-ro 166(66) Novembro-December 2021

ENHAVO [de *Magdeburga folio*]:

Subtenu Esperanton ĉe la estonteco-konferenco de Eŭropa Unio	2	Fratoj Grimm: Fera Joĉjo	15
La 7-a Esperanto-staĝo en METABIEF	3	Fratoj Grimm: Vulpo kaj Ĉevalo.....	21
Rekorde intensa kultura monato en Svislando	4	Fratoj Grimm: Trivitaj dancĉuoj	22
JES 2021/2022 okazos en Wittenberg	5	Fratoj Grimm: Ses servistoj	25
La 56aj Baltiaj Esperanto-Tagoj	6	Disiĝi por kuniĝi. Meditoj de nemovadano pri la estonteco de la E-movado	30
Klasikaĵo de Stanisław Lem aperis en Esperanto	8	Per Esperanto al la havenurbo Klajpedo	35
La libroservo de UEA translokiĝos al Slovakio	11		

Rekorde intensa kultura monato en Svislando

Danke al Kultura Centro Esperantista (KCE) kaj ĝia Esperanto-Domo en Ĉaŭdefono, Svislando gastigis dek unu sukcesajn Esperanto-aranĝojn en unu monato: kurso por formado de stabano, du kursoj pri tradukado, kurso por lingvokomencantoj, Esperantologia Fakultato, Komitatkunveno de KCE, Asembleo de la Esperanta PEN, Asembleo de Feminisma Esperanta Movado, simpozio honore al Eŭgeno de Zilah, lingvotestaj sesioj (de A1 al C1), parlamenta sesio de la Esperanta Civito.

Ĉio okazis reale kun tre malofta telematika partopreno. Aldoniĝis interesaj ekskursoj, distra programo, tre bongustaj manĝoj. De jaro al jaro KCE estas pli kaj pli aktiva oazo por nia kulturo. Kaj venontjare okazos la 11a Kultura Esperanto-Festivalo kun fizika

partopreno!
Oni ankaŭ konsideru la didaktikan aktivecon paralele en la afrika partnero de KCE: Tanganika Esperanto-Domo.

La kulturaj programoj lasos spuron en la gazetoj Literatura Foiro kaj Heroldo de Esperanto, nun redaktataj. Kvar el kvin membroj de la KCE-Komitato (Bellotti, Bartek, Conde Rey, Martinelli), krome Manuela Blanco kaj Giorgio Silfer intense aktivis dum la tuta monato.

Fonto: HeKo 770 1-B, 21 aŭg 2021

JES 2021/2022 okazos en Wittenberg

JES 2021/2022 okazos en Wittenberg, Germanio. JES – la Junulara E-Semajno – estas unu el la plej grandaj Esperanto-aranĝoj de la junularo. Ĉiujare ĝi okazas ĉirkaŭ novjaro dum unu tuta semajno, kutime en Germanio aŭ Pollando. La lasta jaro estis vere defia por ni ĉiuj. Post devigita nuligo de la surloka JES fine de 2020, ni tamen sukcese starigis anstataŭan virtualan eventon kaj tre

ĝojis pri la vasta kaj vigla partoprenado tie. Kaze ke vi maltrafis ĝin, ni alŝutis multajn filmetojn de okazintaj programoj, kiel koncertoj, prelegoj kaj aliaj, sur la jutuba kanalo de PEJ.

Do ni eĉ pli ĝojas povi anonci al vi, ke inter la 28a de decembro 2021 kaj la 4a de januaro 2022 la 13a Junulara Esperanto-Semajno okazos en Wittenberg, Germanio! Kompreneble ankaŭ ni scias, ke la pandemio ankoraŭ ne finiĝis entute, sed

ni optimismas ke fine de tiu ĉi jaro ni povos jam denove renkontiĝi kiel antaŭe, por plej senzorge festi finon ne nur de jaro, sed ankaŭ de tre malfacila tempo.

Nun vi jam povas aliĝi al JES! Se ial vi ne certas ĉu jam aliĝi, ne zorgu kaj ne hezitu: Vi povus malaliĝi ĝis la 30a de septembro kun plena reĝiro de via antaŭpago.

Legu pli en la retejo de JES <http://jes.pej.pl/eo/>. Fonto: www.tejo.org.

Lastminute: La JES estas nuligita pro la pandemio.

La ĵurnalo enhavas ĉirkaŭ 40 paĝojn. Jen la kontaktiloj al la redakcio:

Eldonita en Magdeburg, ĉefurbo de la germana federacia lando Saksio-Anhalto nur

kiel dosiero en pdf-formato, abonebla sendante retpoŝtan peton al la redaktoro Dieter Dungert, Bruno-Taut-Ring 3 e, DE-39130 Magdeburg. Telefono: (0391) 7 21 75 61, e-poŝto: DDungert@t-online.de

Temo: "gvidlingvo" de federacia Eŭropo

Sekvas artikolo. Ĝin sendis Walter Klag, redaktoro por la Bultinetto, Aŭstrio. La artikolo troviĝas en la 40-paĝa magazino Magdeburga Folio, kies redaktoro estas Dieter Dungert. Pro la kopirajto mi bezonis la permeson de Franz Rader kaj tion Walter Klag peris. Koran dankon!

Jen la aktuala artikolo (la ilustraĵoj aldonitaj):

Kiu oficiala lingvo por federacia Eŭropo?

"Kion signifas la kabineto Scholz I por EU", de Oliver Grimm, la 26-an de januaro.

Kiun gvidan oficialan lingvon devus havi federacia eŭropa ŝtato? Ĉu la koalicia interkonsento "Ampel" faras deklaron pri tio?

La angla estus evidenta, ĝi ankaŭ estas ligo en Barato kun 22 regionaj lingvoj kaj Sud-Afriko kun siaj 11, sed devus esti malakceptita emocie (?). Pro tio ke Britio rezignis la EU.

Historie kaj politike estas multo por diri pri la latina, sed ĝia enkonduko postulus gigantan instruprogramon tra la EU-membroŝtatoj, por kiu la nombro de instruistaro eĉ ne estus disponebla. Verŝajne eĉ ne por **la multe pli simpla Esperanto**.

La francoj neniam konsentis pri la supereco de la germana, ĉi-lastaj pli verŝajna al unu el la franca; por meti ambaŭ paralele postulus, ke ĉiuj aliaj eŭropanoj estu trilingvaj, kaj verŝajne superfortus ilin. La demando povus esti decidita per eŭropa referendumo

Welche Amtssprache für ein föderales Europa?

"Was das Kabinett Scholz I für die EU bedeutet", von Oliver Grimm, 26. 1.

Welche führende Amtssprache soll ein föderaler europäischer Bundesstaat haben? Macht der Koalitionsvertrag der "Ampel" hierzu eine Aussage? Englisch wäre naheliegend, ist ja auch Bindeglied in Indien mit 22 regionalen Sprachen und Südafrika mit deren 11, wäre aber gefühlsmäßig abzulehnen (?), da sich Großbritannien von der EU losgesagt hat. Historisch und politisch spräche viel für Latein, dessen Einführung aber ein gigantisches Unterrichtsprogramm quer durch die EU-Mitgliedstaaten erfordern würde, für das es der Anzahl nach gar nicht das erforderliche Lehrpersonal gäbe. Wahrscheinlich nicht einmal für **das weitaus einfachere Esperanto**.

Die Franzosen werden nie einem Primat des Deutschen zustimmen, Letztere einem des Französischen schon eher, beide parallel zu stellen würde nach einer Dreisprachigkeit aller übrigen Europäer verlangen, diese wohl

– en kiu la angla havus la plej bonajn kartojn, sed ankaŭ devus esti decidiĝi ĉu la usona angla aŭ la brita angla?

Dr. Franz Rader, 1070 Vieno

Kopirajto © 2021 Die Presse 30/11/2021

La aŭtoro laboris en la aŭstria diplomacia servo kaj estis la prezidanto de la asocio "Muttersprache" (Gepatra Lingvo), Vieno.

überfordern. Entschieden könnte die Frage durch ein europaweit abzuhaltendes Referendum werden – in dem dann doch Englisch die besten Karten hätte, aber auch entschieden werden müsste, ob American English oder British English?

Dr. Franz Rader, 1070 Wien

Copyright © 2021 Die Presse 30.11.2021

Der Autor war im diplomatischen Dienst tätig und Vorsitzter des Vereins Muttersprache.

Kerstin Rohdin kontribuis al la Esperanto-sabato, la 27an de novembro en Gotenburgo. Ŝia filo Pär-Johan Goody-Rohdin akompanis ŝin.

DUM LA ESPERANTO-SABATO Kerstin prelegis pri la dramaro "Eduko Danĝera", kaj pri ties verkisto, Harold Brown.

Jam la antaŭan tagon ni, per helpo de dungito en Redbergsskolan, provis funkciigi la malnovan VHS/DVD-aparaton, kiu akceptis montri bildojn sed ne aŭdigi la sonon per la HDMI-kontaktilo.

Kerstin kaj Pär-Johan solvis la problemon. Sidante en la brilo de lampo, kiel en luma oazo (la cetera ĉambro estis malluma), Kerstin legis la replikojn samtempe ke la pola aktoro Jerzy Fornal silente aktoris en la video. Estis iomete magie. La bildoj havis intensajn kolorojn – sed ili ne estis tute klaraj.

En mia hejmo ni la sekvan tagon pli klare vidis la filmon, kaj lunde ni iris al firmao, kiu transformis la filmon en USB-memorilon. Sume – estas nur komputiloj kiuj tute funkcias en Redbergsskolan.

Kerstin donacis al nia esperantobiblioteko en Stannum videojn kaj kasedojn pri kongresoj de SEF kaj KEF pri eksterlandaj vojaĝoj, muzikkasedoj k.t.p. Instrumaterialoj kiel la Cseh-kursoj kaj "Pasporto al la tuta mondo" troviĝas. Bonas ke ni povas ŝpari pecoj de la

esperanto-kulturo por niaj posteuloj. Sed ni devas ŝanĝi la malnovan teknikon en novan.

Jen kelkaj bildoj el la filmo: "La vagabondo". La filmo estas farita en Högsby, Smolando, kie Kerstin iam estis bibliotekistino.

En la meza bildo ni vidas Kerstin, Jerzy Fornal kaj Zofia Banet-Fornalowa, verkistino kaj edzino de Jerzy.

Plej dekstre kelkaj el la aŭskultantoj, sidantaj en korona distanco.

La dramoj de **Eduko danĝera** bonas kiel diskutmaterialo en esperanto-kunvenoj. Temas pri la diversaj kondiĉoj de la homa vivo. Ili estas sufiĉe mallongaj kaj adaptitaj al unu aŭ pliaj aktoroj. Unu el ili – La Pesto – estas tradukita en 14 lingvojn. »

Jen la retpaĝo de Kerstin Rohdin kaj Harold Brown: www.u.nu/cFmaZ

La tagon, kiam ili revojaĝis al Stokholmo estis dika tavolo de neĝo, sed la buso kaj trajno iris kiel kutime. /Siv.

Krom akompani kaj helpi sian patrinon, **Pär-Johan ankaŭ kuntribuis per artikolo**, kiun li skribis pri sia nova hejmlando en 2004, Aŭstralio. Lia hejmurbo nun estas Perto (Perth).

Raporto de "Down Under" 2004

Kiam mi translokiĝis de Svedio al Perto en 2004, mi komencis sendi 'Raporton de Malsupre' al familio kaj amikoj reen en Svedio. Mi faris tion dum pli ol tri jaroj. Je la fino de ĉiu 'raporto', mi havis parton pri 'strangaĵoj' en mia nova hejmlando de Aŭstralio. Tiuj partoj de miaj 'raportoj' fariĝis la plej popularaj kaj mi esperas, ke vi ŝatas legi pri la 'strangaĵoj' kiujn mi spertis kiam mi translokiĝis al nova lando unuafoje en mia vivo.

En Svedio ni havas radganton kontraŭ la malvarmo, en Aŭstralio ili havas ilin kontraŭ la varmo, ĉar la stirilo 'ne povas' esti tuŝita se la aŭto staris en la suno, estas simple tro varme.

Ĉi tie ili havas 'Drive through Bottle-butikoj', kio estas vinaj kaj drinkaĵbutikoj, kie vi veturas rekte en kaj tra la vendejo. Vi eĉ ne devas eliri el via aŭto se vi ne volas.

Ludejoj ĉi tie havas 'sunprotektion' kiel en grandaj 'veloj' super ili, por protekti la infanojn kontraŭ la suno.

Kiam estas varme kaj vi promenas en la urbo, vi provas iri kiel eble plej proksime al la pordoj de la butikoj por ricevi malvarmetan aerblon de iliaj klimatiziloj.

Post lavatado, en vere varma tago, vi povas pendigi la littukojn kvaroble kaj ili ankoraŭ sekiĝas.

Report from Down Under 2004

When I moved from Sweden to Perth in 2004, I began to send a 'Report from Down Under' to family and friends back in Sweden. I did that for more than three years. At the end of each 'report', I had a part about 'oddities' in my new home country of Australia. Those parts of my 'reports' became the most popular ones and I hope that you like to read about the 'oddities' that I experienced when moving to a new country for the first time in my life.

In Sweden we have a wheel glove against the cold, in Australia they have them against the heat, since the steering wheel 'cannot' be touched if the car has been standing in the sun, it's just too hot.

Here they have 'Drive through Bottle shops', which is wine and liquor stores where you drive straight into and through the store. You don't even have to get out of your car if you don't want to.

Playgrounds here have 'sun protection' as in big 'sails' above them, to protect the children from the sun.

When it's hot and you're walking in the city, you try to go as close to the doors of the shops as possible to get a cool puff of air from their air conditioners.

Ĉe restoracioj ĉi tie en Aŭstralio ili ofte havas BYO ("Bring Your Own") bieron aŭ vinon. Ofte restoracioj ne estas plene rajtigitaj.

La kolbasoj ĉi tie en Aŭstralio ne povas esti manĝataj nekuiritaj kiel en Svedio, ĉar estas nur fluanta substanco de viando en la haŭto ĝis vi kuiris ilin.

Longe mi marŝis dekstre, kiam mi renkontis homojn sur la trotuaro, sed eĉ kiam oni renkontas homojn surstrate ĉi tie, ili tenas maldekstre.

En la superbazaro, ĉiuj folioj restas sur la glacimontlaktuko (kiu faras ilin grandegaj). Vi devas komenci per forigo de pluraj tavoloj de la plej eksteraj folioj kaj meti ilin en speciale desegnitajn rubujon, kiu estas havebla en ĉiuj vendejoj, por povi enmeti la laktukon en plasta sako.

Ĉi tie ili havas televidreklamojn, kiujn mi neniam vidis en Svedio. Ili reklamas drogojn kontraŭ kappedikoj. Unu el la sloganoj estas 'Turnu la kapajn pedikojn en mortajn pedikojn!'.

Ĉi tie la normo estas, ke oni havas la frostujon supre kaj la fridujon malsupre kiam oni havas kombinitan fridujon/frostujon, kio estas tiel bedaŭrinda kiam oni devas kliniĝi ĉiufoje kiam oni volas ion el la fridujo, precipe el la legomo-skatolo, kiu estas nur kelkajn centimetrojn super la planko. Ĉu vi scias, kiel oni nomas fridujo/frostujo kie la frostujo estas malsupre, kiel ni havas en Svedio? renversita fridujo!

Estas tiom da specialaj "tagoj" ĉi tie, kiam vi aĉetas malsamajn aĵetojn por kolekti monon por malsamaj celoj. Kelkaj ekzemploj: Tago de Narciso, Tago de Plantu Arbon, Tago de Ruĝa Nazo, Tago de Nacia Bebo kun la amuza slogano "Iru ga-ga", Tago de Ŝlosu Vian Estron, Tago de Promenado al Laboro, Tago de Biciklo al Laboro ktp.

Kiam fuzeo blovas ĉi tie, vi ne ŝanĝas la tutan fuzeon aŭ simple premu ŝaltilon kiel ni faras en Svedio, sed vi ankoraŭ anstataŭigas la metalan draton en la fuzeo mem. La fuzeoj,

After doing your laundry, on a really hot day, you can hang the sheets fourfold and they still dry.

At restaurants here in Australia they often have BYO (Bring Your Own) beer or wine.

It is often that restaurants aren't fully licensed.

The sausages here in Australia can't be eaten uncooked as in Sweden, as there is only a runny substance of meat in the skin until you have cooked them.

For a long time, I walked to the right when I met people on the sidewalk, but even when you meet people on the street here, they keep to the left.

In the supermarket, all the leaves are left on the iceberg lettuce (which makes them huge). You must start by removing several layers of the outermost leaves and put them in a specially designed bin that is available in all stores, to be able to fit the lettuce in a plastic bag.

Here they have TV commercials that I've never seen in Sweden. They are advertising drugs against head-lice. One of the slogans is 'Turn the head lice into dead lice!'.

Here the standard is that you have the freezer at the top and the fridge at the bottom when you have a combined fridge/freezer, which is so tedious when you have to bend down every time you want something from the fridge, especially from the vegetable box, which is just a few centimetres above the floor. Do you know what they call a fridge/freezer where the freezer is at the bottom, like we have in Sweden? Upside-down fridge!

There are so many special 'days' down here, when you buy different trinkets to raise money for different purposes. Some examples: Daffodil Day, Plant a Tree Day, Red Nose Day, National Baby Day with the funny slogan 'Go ga-ga', Lock Up Your Boss Day, Walk to Work Day, Cycle to Work Day etc. etc.

When a fuse blows here, you do not change the whole fuse or just flick a switch as we do in Sweden, but you still replace the metal wire

kiel vi povus kompreni, ne aspektas kiel la svedaj.

Mi faras aerobikon en sportejo kie troviĝas ankaŭ 50-metra subĉiela naĝejo. La stranga afero estas, ke 99% de tiuj, kiujn mi vidis duŝi, faras tion kun siaj naĝtrunkoj, aŭ eĉ en siaj subvestoj, se ili estis al la gimnazio! Vi ne pensas, ke vi estas en okcidenta lando, ĉar mi neniam vidis tion ree en Svedio.

La mistera Somera horo de Aŭstralio (DST):

Dum la aŭstralia vintro (la norda somero) ni havas tri horzonojn; Okcidenta Aŭstralio (WA) en unu, Sudaŭstralio (SA) kaj Norda Teritorio (NT) 1,5 horojn antaŭ ni kaj la resto de la lando; Viktorio (VIC), Novsudkimrio (NSW), Australian Capital Territory (ACT), Tasmanio (TAS) kaj Kvinlando (QLD) du horojn antaŭ ni.

Dum nia somero tamen, ni havas kvin horzonojn en Aŭstralio. WA en unu (ni provis DST dum tri jaroj kun, bedaŭrinde venkita, referendumo poste), NT 1.5 horojn antaŭ ni (ili ne observas DST), SA 2.5 horojn antaŭ ni, QLD du horojn antaŭ ni (ili ankaŭ ne observu DST) kaj VIC, NSW, ACT kaj TAS tri horojn antaŭ ni.

QLD situas oriente de SA kaj norde de NSW, VIC kaj TAS, sed estas malantaŭ ĉiuj tiuj ŝtatoj en tempo (0.5-1 horo).

Dum multaj jaroj TAS komencis ĝian DST kelkajn semajnojn pli frue ol VIC, NSW kaj ACT, kio signifis ke Aŭstralio havis ses horzonojn, ĉar dum tiu tempo TAS estis tri horoj antaŭ WA. Feliĉe TAS de tiam ŝanĝis ĉi tion kaj nun ĉiam konformas kun VIC, NSW kaj ACT. Mi neniam komprenos kial la federacia registaro en Kanbero ne povas fari decidojn kiam temas pri tempo. Mi pensas, ke ĝi estas tute freneza kiel nun, ke ĉiu ŝtato kaj teritorio povas decidi ĉu ili volas DST aŭ ne. En unu etapo, Brisbano kun antaŭurboj volis DST, sed ne la resto de la loĝantaro en QLD, do ili pensis pri enkonduko de DST por partoj de QLD! Kialoj homoj ĉi tie uzas kontraŭ DST estas ke "la kurtenoj pli velkos" kaj "la infanoj ne povos dormi". Kio la ...?!?

in the fuse itself. The fuses, as you might understand, don't look like the Swedish ones.

I do aerobics in a sports centre where there is also a 50-meter outdoor pool. The strange thing is that 99% of those I've seen showering do it with their swimming trunks on, or even in their underwear if they have been to the gym! You do not think that you are in a western country, as I have never seen that back in Sweden.

Australia's mysterious Daylight-saving time (DST):

During the Australian winter (the northern summer) we have three time zones; Western Australia (WA) in one, South Australia (SA) and Northern Territory (NT) 1.5 hours ahead of us and the rest of the country; Victoria (VIC), New South Wales (NSW), Australian Capital Territory (ACT), Tasmania (TAS) and Queensland (QLD) two hours ahead of us.

During our summer however, we have five time zones in Australia. WA in one (we tried DST for three years with a, sadly defeated, referendum afterwards), NT 1.5 hours ahead of us (they do not observe DST), SA 2.5 hours ahead of us, QLD two hours ahead of us (they do not observe DST either) and VIC, NSW, ACT and TAS three hours ahead of us.

QLD is located east of SA and north of NSW, VIC and TAS, but is behind all of those states in time (0.5-1 hour).

For many years TAS began its DST a few weeks earlier than VIC, NSW and ACT, which meant Australia had six time zones, as during that time TAS was three hours ahead of WA.

Luckily TAS has since changed this and is now always in line with VIC, NSW and ACT. I will never understand why the federal government in Canberra can't make decisions when it comes to time. I think it's completely nuts as it is now, that each state and territory can decide if they want DST or not. At one stage, Brisbane with suburbs wanted DST, but not the rest of the population in QLD, so they were thinking about introducing DST for parts of QLD! Reasons people here use against DST is that 'the curtains will fade more' and 'the

Ne estos ankoraŭ alia horo da sunbrilo nur ĉar vi ŝanĝas la horloĝon. Kaj se ni havus DST en WA, ĝi ankoraŭ estus pene nigra je la 21-a.

Ĉu ili pensas, ke ĉiuj infanoj en Eŭropo kaj precipe en Skandinavio vekas la tutan nokton dum la somero?

Kaj fine, por tiuj el vi, kiuj ĉiam scivolis, la akvo en la bankuvo, pelvo kaj lavujo ja elfluas kontraŭhorloĝe, do ĝi estas kontraŭa al tio, al kio ni kutimas en la norda hemisfero. Por tiuj, kiuj scivolas kial, estas ĉar mi estas sude de la ekvatoro. Sed bonvolu, ne demandu min kiel la akvo elfluas, se vi estas ĝuste supre de la ekvatoro ... 😊

Pär-Johan Goody-Rohdin

children will not be able to sleep'. What the ...?!? There will not be another hour of sunshine just because you change the clock. And if we were to have DST in WA, it still would be pitch-black at 9pm.

Do they think that all the children in Europe and especially in Scandinavia are up all night long during the summer?

And finally, for the ones of you who has always wondered, the water in the bathtub, basin and sink really does flow out counter-clockwise, so it is contrary to what we are used to in the northern hemisphere. For those who wonder why, it's because I'm south of the equator. But please, don't ask me how the water flows out if you're exactly on top of the equator ... 😊

Pär-Johan Goody-Rohdin

Perth, Västra Australien

El Vikipedio: Perto estas la ĉefurbo kaj plej granda grandurbo en la stato de Okcidenta Aŭstralio kaj la kvara plej granda metropolitena areo de Aŭstralio (post Sidnejo, Melburno kaj Brisbano).

Från Wikipedia: Perth är huvudort och största stad i delstaten Västra Australien samt Australiens fjärde största storstadsområde (efter Sydney, Melbourne och Brisbane).

Kerstin kaj Pär-Johan vizitas la Esperanto-bibliotekon en Stannum

Kerstin, kiu iam loĝis en Gotenburgo, aparte interesiĝis pri la libro "Esperanto-rörelsen i Göteborg, 1892–1992". Multaj nomoj estis konataj de ŝi.

Kompreneble Nääs slott – la sinjorlando Nääs – estas deviga vidindaĵo en la komunumo de Lerum. Unu ĉapitro, de la libro "La mirinda vojaĝo de Nils Holgersson" nomita "En Herrgårdssägen" (Legendo pri sinjorlando) skribita de Selma

Lagerlöf, temas pri Nääs. La sinjoro estis malsanega kaj la loka instruistino venis kun siaj gelernantoj por kuraĝigi lin, kantante kelkajn kantojn. La kuraĝo de la instruisto »

subite forlasis ŝin kaj ŝi emis returni, sed Nils Holgersson igis ŝin finfari sian celon, kaj aŭskultinte la kantojn, la sinjoro saniĝis.

Kerstin kaj Pär-Johan.

Dum la someraj teatraĵoj "Selma" sidas ĉe la enirejo kaj "Nils Holgersson" venas al ŝi portante vivan anseron. Okazas ke la ansero

kapablas liberigi sin, sed ĝi ĉiam estas kaptita por la dua teatraĵo la saman tagon.

En la malnova ĉevalejo nun estas loko por 30 ĉevaloj. Nääs logas multajn rajdantojn. /Siv

Julo-vojaĝo al Prago 2013

de Kerstin Rohdin

Karaj geamikoj!

Mi ĵus venis hejmen de tre bela kaj interesa antaŭjulo-vojaĝo, ĉar dum la veraj kristnaskaj tagoj mi sidas hejme sola kun miaj libroj. Tial mi ŝatas jam nun festi. Mi vojaĝis kune kun finna amikino, kun kiu mi jam antaŭe faris interesajn vojaĝojn.

Ni decidis nun vojaĝi al loko tre fama pro kristnaskaj ornamaĵoj, por travivi agrablajn sentojn de kristnasko. Mi trovis oferton pri vojaĝo al Prago, kiu ja famas i.a. pro bonaj julo-dekoracioj. Ĝia famo ne troiĝis. La urbo akceptis nin per malfermitaj brakoj – la urbo, kiu estas ne nur unu, sed kvin diversaj urboj, urbo, kiu montras sin en diversaj vestoj rilate al diversaj periodoj.

Ĝia historio komenciĝis jam antaŭ pli ol 2000 jaroj, kiam unuaj spuroj de "urbo" kreiĝis ĉe

Bildoj el Interreto (Siv)

vadejo, kie la rivero Vltava ne estis tro profunda. Tiam keltaj triboj tie setladis. 400–500 jaroj p.K slavaj triboj venis aranĝi siajn setladojn sur la montetoj ĉirkaŭ la vadejo, ĉar tie ili bone povis sin defendi.

Laŭ malnovaj rakontoj kaj legendoj la princino Libus'a, gvidantino por slava matriarka tribo decidis ke la farmisto Premysl estu ŝia edzo. Ŝi petis lin trovi vilaĝon surstrande de rivero Vltava, kaj ke li kreu urbon tie.

Laŭ ŝia antaŭdiro en tiu urbo okazos grandiozaj eventoj. Tiu urbo fariĝos Prago, la ora urbo. La grekaj misiistoj Kyrillos kaj Methodos kristanigis la slavajn tribojn en la 900-a jc. Li baptis i.a. la princinon Ludmila, kiu ankoraŭ estas la sanktulino de Bohemio. Ŝia nepo Wenzel (Vaclav) estis tre religiema, sed estis murdita survoje al meso.

Jam fine de la 10-a jc juda komercisto Ibrahim ibn Jacob admire skribis pri Prago: "Ĝi estas vigla komerca urbo kun multaj ŝtonaj domoj".

En la sama periodo estis konstruita monaĥejo de Sankta Georgo sur la Kastela monto. Nia promenado komenciĝis en la Kastela aŭ Fortikaĵa urbo (unu el la kvin urboj). De tie oni havas vastan superrigardon super la pli malaltajn urbojn. De sube oni vidas la imponan kastelon kaj la preĝejon Sankta Veit, kies altaj turoj fariĝis rekoniloj de la urbo Prago. Prago ankaŭ portas la epiteton, urbo de cent turpintoj, la magia urbo, la ora Prago. Ĉiuj vortoj bone priskribas la urbon – la urbo, kiu en si kapablas mikse konservi Mezepokon, Renesancon, Barokon kaj la pli moderna Jugendperiodon (Art nouveau).

Plurloke la placoj kaj la mallarĝaj, serpentumantaj stratoj estas pentritaj laŭ tiu nova arto. La preĝejoj kaj kupoloj estas dekoraciitaj per oro, la muroj portas pentraĵojn kaj reliefojn de diversaj epokoj. Prago donas malavare de sia unikeco, de sia diverseco, de sia etoso, ke kelkmomente niaj cerboj apenaŭ povas ĉion digesti.

Krom ĉiuj historiaj memoraĵoj, nun dum la jula periodo ĉiuj stratoj kaj placoj lumas de kandelaj festonoj, kiuj envolvas ĉiujn arbojn. Grandaj, larĝaj kristnaskaj abioj plenigas la placojn. Kandeloj okulumas, grandaj kugloj kaj steloj multkolorigas la urbon. En multaj anguloj inter la domoj, surstrate, sur la multnombraj placoj unuopuloj aŭ etaj grupoj ludas klasikan aŭ modernan muzikon. La urbo vibras de arto, muziko, historio.

Tre bonŝance la kruela dua mondmilito ne detruis kaj bombis la urbon. Sed dum alia granda milito "La tridekjara milito" i.a. svedfinnaj soldatoj sufiĉe multe rabis valoraĵojn de la Ora Urbo.

Dum tiu periodo Svedio provis krei al si imponan grandregnon. Certe kiam la homoj de la malriĉa Nordio vidis tiom da valoraĵoj, ili sentis emon riĉigi kaj plibeligi siajn kastelojn, preĝejojn kaj landon.

La Veits-katedralo servas kiel tombo-katedralo por famaj ĉeĥoj dum jarcentoj; reĝoj, artistoj, sciencistoj. Super la suda enirejo de la katedralo la fama mozaiko "La fina juĝo" ŝtelas de ni la spiron. La artaĵo devenas de la jaro 1370 kaj estas kreita de oro kaj ŝtonoj diversspecaj kaj montras Virgulinon Marian, Johanon la Baptiston kaj ses sanktulojn de Bohemio. Ne eblas eĉ parteton priskribi de grandiozeco de la impona kaj grava gotika katedralo, kiu en si entenas elstaran arton de Mezepoko ĝis Art nouveau, la lasta en fenestraj pentraĵoj de Alfons Mucha. Ni flaris odoron de "ĉiuj kvin urboj" el kiuj ekzistas Prago.

Ni vidis la barokpreĝejon Loreto, kun nekredebla riĉeco – eble la plej valora aĵo estas la monstranco de la jaro 1699 dekorita per oro kaj noblaj ŝtonoj. Apude situas Strahov-monaĥejo, en kiu vivis de la jaro 1140 ĝis la jaro 1952 premonstratenmonaĥoj. Ilia ordeno okupiĝas pri studado de filozofio kaj religio.

La biblioteko, kiun oni povas vidi enhavas 130 000 volumojn, 3 000 manuskriptojn kaj 2 000 unuaj eldonoj de libroj, ekz de Nicolaus Copernicus: "De Revolutionibus Orbium Caelestium", en kiu li priskribas, ke la tero ĉirkaŭas la sunon.

Ĉe la Granda Placo de Malnova Urbo ni eĉ kelkfoje admiris la astronomian horloĝon de la jaro 1490 kun la disĉiploj, kiuj ĉirkaŭpromenas la turon. De kafumado kun bongusta kuko en Mozart-kafejo ni vidis la

spektaklon de la astronomia horloĝo. Apude situas la fama domo renesanca "La Domo je la minuto" kun karakterizaj graffito-pentraĵoj. Je ĉiu paŝo oni renkontas famaĵon, vivindaĵon.

Ni sekvis Karlo-straton al la fama Karlo-ponto, 520 metrojn longa. La nuna ponto estis konstruita meze de la 14-a jc kaj staras ĝis ankoraŭ 600 jaroj poste. En multegaj montrofenestroj ni povis ĝui la aspekton de la bohemia kristalo kun diversaj facetoj kaj eĉ kun diversaj koloroj.

La riĉeco kaj fameco de Prago devenas de ĝia perfekta situo inter rivero kaj vojoj inter sudo kaj nordo inter okcidento kaj oriento. Multo renkontiĝas en Prago, multo da homoj, multo da varoj, multo da mono!

Renkontiĝis esperantistoj el nordo (Finnlando, Svedio), el oriento (Kazakio) kaj el la centro (Prago). Fariĝis tre gaja kaj interesa posttagmezo en restoracio de fervojistoj. Etaj modeloj de trajnoj vojaĝis sur la tabloj kaj etaj transport-vagonoj alportis bieron al la manĝantoj. Ni ĉiuj estas geamikoj, ĉar en Esperantio ja funkcias ke "viaj geamikoj estas miaj geamikoj".

Dankon al karaj ĉeĥaj geamikoj, ke ili havis tempon kaj eblecon renkonti nin kaj eĉ pli beligi nian restadon en Prago. Kripoj neprajn dum Kristnaska tempo ni vidis en la Bethlema kapelo. Ili abundis diversaspektaj, el plej diversaj materialoj faritaj, de plej diversspecaj artistoj.

Montriĝis ankaŭ figuroj el ĉeĥaj legendoj kaj fabeloj. En alia flanko de la kapelo estis tre detala kaj interesa ekspozicio pri **Jan Huss**, la fama reformisto de la katolika eklezio en Ĉeĥio, 100 jarojn antaŭ Martin Luther en Germanio.

Oni vidis spurojn pri kiel Prago kaj Bohemio dum la historio laboris por reliefigi siajn proprajn trajtojn en la grandregno de Habsburgo. Ni vizitis "La Teatron de la Parlamentanoj", kie Mozart laboris dum li loĝis en Prago. La opero "Don Giovanni" havis premieron tie la 29-an de oktobro 1787. Mozart mem direktis la orkestron. Estis granda sukceso. Maljuna viro, kiu rakontis pri la teatro kaj pri kiam Mozart laboris tie, vere fervore kaj vive rakontis pri tiamaj eventoj. Violonkvarteto ludis plurajn muzikpartojn el kreaĵoj de Mozart. Aŭskulti tion en la "teatro de Mozart" estis granda travivaĵo.

Ofte ni povis gustumi kulturon, kiu disiĝis el Ĉeĥio en la mondon, sidante en la kadroj, kie ĝi naskiĝis. Nia hotelo situas proksime al "Stata Operejo", kie ni unuan vesperon spektis la operon "Tosca" de Giacomo

Puccini. Sidi en la belega salonego, dekoraciita per oro kun pentraĵoj entegmente kaj ĉirkaŭita de nekalkuleblaj nombroj de loĝioj kovritaj per oro donis al mi senton esti portita al malnovaj tempoj. La arioj temas pri arda amo kaj kruela ĵaluzo. Mi ĝuis la konatajn ariojn, kiuj gvidis la sentojn de plej mola amo al forta malamo kaj krueleco. La sceno montris periodon de tempo 1800 en Italio. Multaj el ni kontentis, ke la sceno estis kreita malnovmodele kaj ne kiel ofte en svedaj teatroj modern-aspekte. Oni kantis itallingve kaj la teksto de la arioj kaj kantoj aperis anglalingve. Vespero de plena ĝuo!

Alian vesperon kvarteto violinludis en eta, malnova preĝejo konatajn melodiojn kun konekto al advento kaj kristnasko. En la vojaĝa programo ĉiun tagon prezentiĝis muziko. Montriĝis ĉie ajn multe da reklamo pri koncertoj, ofte pluraj ĉiutage. Vere muziko-plena urbo!

Ofte dum la promenadoj en Prago ni renkontis verkojn kaj muzeojn de Alfons Mucha, la granda artisto de Art nouveau. Li multon laboris en Parizo dum la komenco de la 20-a jc. Li multe laboris kun Sarah Bernhardt kaj kreis "afiŝojn" por ŝiaj diversaj prezentadoj.

Kiam li revenis al Ĉeĥio li pentris multajn bildojn pri ĉeĥaj legendoj kaj rakontoj "Slavaj epopeoj", en stilo, kiu multe malsimilas de liaj pli konataj "afiŝoj". Per ambaŭ siaj pentrostiloj li fariĝis tre konata en la mondo.

Josefov, la juda urbo, ankoraŭ unu el la kvin urboj de Prago. En Prago situis la plej aktiva kaj grava el la judaj socioj de Eŭropo. Ankoraŭ situas tie ortodoksa kongregacio. Jam en la 11-a jc almigris judoj kaj kreis sian socion ĉe Vltava-rivero. Dum longa periodo la judoj ludis gravan rolon socie kaj ekonomie ekz dum la 13-a jc kaj 16-a jc.

De tempo al tempo dum la jarcentoj okazis kruelaj pogromoj. En la jaroj 1541 kaj 1744 la judoj estis eligitaj el la lando, sed okazis ke tio malplibonigis la ekonomian sistemon, tiel ke necesis denove permesi al la judoj ekloĝi en Prago.

En la jaro 1680 okazis forta epidemio de pesto. Multaj mortis kaj oni devis aranĝi grandan tombejon inter la sinagogoj. Plurfoje okazis incendioj inter la lignaj domoj. Regule okazis inundoj en la urbo. La judoj devis loĝi en getoj, kvankam ankaŭ eblis asimiliĝi kun ĉeĥaj kaj germanaj najbaroj. La ĉeĥa kaj germana lingvoj estis parolataj kaj verŝajne ankaŭ la jida lingvo.

Dum la 19-a jc kreskis la nombro de enloĝantoj en la geto, ekestis sanigaj kaj higienaj katastrofoj. Oni malkonstruis la domojn kaj novaj domoj en la stilo Art nouveau estis konstruitaj.

Mil jaroj da malnova simbiozo en Eŭropo fariĝis detruita de la naziismo. Multaj judoj provis diversvoje fuĝi el sia lando. Tiuj, kiuj ne havis rimedojn ekonomiajn por forvojaĝi malpliĝis per transportoj al koncentrejoj. Malmultaj travivis.

Nun denove ekzistas unu ortodoksa grupiĝo kun iom pli ol 1000 anoj. En Pinkasova sinagogo la muroj estas plenigitaj per nomoj de ĉeĥaj judoj, kiuj pereis en "holocaust". En la juda muzeo estas kolektitaj el la tuta lando multaj memoroj kaj aĵoj de juda religio kaj vivo; kandelingoj kun loko por sep aŭ naŭ kandeloj, Tora-tekstoj, aliaj malnovaj tekstoj, manuskriptoj, kalikoj, kaj multaj aliaj sanktaĵoj arĝentaj. La unua sinagogo estis konstruita komence de la 13-a jc. Ĝi estas la plej aĝa domo de Prago kaj la sola tiel aĝa sinagogo, kiu estas konservita en Eŭropo.

La Malnova juda tombejo estas eble la plej vizitata loko de turistoj. Troviĝas en ĝi 12 000 tomboj ofte unu super la alia, la plej unuaj de

la jaro 1429 kaj la lasta de la jaro 1787. Poste oni kreis Novan judan tombejon.

La plej konata tombo en la malnova tombejo estas tiu de Rabbi Loew, kiu okupiĝis pri supernaturaj aferoj. Multaj homoj venas viziti lian tombon. Sur multaj tomboŝtonoj oni metas ŝtonetojn por honorigi la mortinton.

Eble la plej konata tombo en la Nova juda tombejo estas tiu de Franz Kafka, eble la plej konata ĉeĥa verkisto.

Ĉi tiu memoraĵo de bela antaŭjula vizito en Prago fariĝis ja tre longa, (mi esperas, ke vi havas fortojn tralegi ĝin). Tamen ĝi enhavas nur parteton de tio, kion mi vidis kaj travivis. Certe vi rimarkas, ke multo mankas. Eble vi demandas vin, kial ŝi nenion skribis pri tio aŭ pri tio ĉi. La malmultaj tagoj en Prago estis tiel riĉaj de miraklaj travivaĵoj, ke ne eblas ĉion lokigi en letero (neniu havus fortojn ĝin traplugi). Mi esperas tamen, ke vi kaptis iom de miaj travivaĵoj en la ora urbo kun centoj da turoj kaj longa historio. Deziras al vi Gajan kaj Agrablan Kristnaskon kaj Feliĉan, Prosperan Novan Jaron 2014 kun sano kaj interesa vivo.

Via amikino Kerstin

Koran dankon, Kerstin!

La malnova preĝejo de Örgryte, Gotenburgo

Gamla Örgryte kyrka, Göteborg

Kiu ne volas iri al la kristnaska frudiservo por sperti la obskuran atmosferon, kiu regas en la preĝejo kun ĉiuj kandeloj kiuj ŝetas radiojn kaj ombrojn.

Kaj kiam la orgeno ekludas kaj la himno sonas, "Saluton, glora frumaten'..."¹ tiam estas ĝoja

Vem vill inte gå på julotta när det är jul? Alla stearinljus som kastar strålar och skuggor i den skumma kyrkostämningen.

Och när orgeln börjar spela och psalmsången ljuder, "Var hälsad sköna morgonstund..." då

kristnasko. Mi volus iri al la malnova preĝejo de Örgryte ĉi-jare.

La plej unua preĝejo en la loko estis naŭ metrojn longa ligna preĝejo kun vertikalaj ĉarpentaĵoj, sekvita de romanika ŝtonpreĝejo en la 13-a jarcento.

Kun siaj dikaj muroj, ĝi verŝajne ankaŭ funkciis kiel defenda preĝejo. Ĉar tiam estis maltrankvilaj tempoj.

Patro kaj filo, ambaŭ urbaj arkitektoj, Bengt Wilhelm kaj Carl Wilhelm Carlberg kontribuis laŭ sia propra maniero ke la preĝejo aspektu kiel ĝi aspektas hodiaŭ.

La patro donis al la preĝejo kvadratan turon kiu diferencas de la aliaj mezepokaj preĝejoj en Gotenburgo. Sur la flanko, kiu rigardas al Liseberg, la jaro 1748 estas indikita.

La filo Carl Wilhelm dezajnis orbrilan ĉefaltaron kun la nigre pentrita, ĉio-vidanta, okulo kaj la simbolo de la Triunuo.

Kion mi trovas plej ekscita en la historio de la preĝejo mem estas kiam la filo de Erik Segersäll, la reĝo Olof Skötkonung, surbordiĝis surloken post mara vojaĝo. La loko tiam estis uzata kiel transŝipejo por diversspecaj maristoj. Li estis akompanata de la misiisto Sankta Sigfrid, kiu baptis la unuajn "Vestrogotianojn" en rivereto "Örgrytebäcken" kiu tiam fluis tie.

Hodiaŭ ĝi estas kulvertigita kaj fluas sub placo S:t Sigfridsplan favore al la trafiko kaj konstruado.

Estas multo por pripensi kaj rigardi, se oni vere vizitas la malnovan preĝejon de Örgryte.

Dum Kristnaska diservo, vi povas rigardi supren al la plafono, kiu priskribas la lukton de la homo kontraŭ la malbono kaj la strebadon al la paradizo.

Estis la artistoj Johan Ross kaj Michael Carowsky (bofilo de Ross) kiuj alportis iom el la rokoka lumo en la pentraĵojn.

Vi ankaŭ povas kontentiĝi per aŭskultado de la malnovaj tradiciaj Kristnaskaj himnoj, kiuj estas variigitaj per korusoj kaj instrumentistoj en la Svedio Eklezio. –

är det en god jul. Jag skulle vilja gå till Örgryte gamla kyrka i år.

Den allra första kyrkan på platsen var en nio meter lång stavkyrka som skulle följas av en romansk stenkyrka på 1200-talet.

Med dess tjocka murar tjänade den nog också som en försvarskyrka. För då var det oroliga tider.

Far och son, stadsarkitekter båda, Bengt Wilhelm och Carl Wilhelm Carlberg bidrog på sitt sätt att kyrkan ser ut som den gör idag.

Fadern gav kyrkan ett fyrkantigt torn som skiljer sig från de andra medeltidskyrkorna i Göteborg. På den sida som vetter mot Liseberg står året 1748 angivet.

Sonen Carl Wilhelm ritade ett guldstrålande och högt altare med det svartmålade, allseende ögat och symbolen för treenigheten.

Det jag tycker är mest spännande i själva kyrkobyggnadens historia är när Erik Segersälls son Olof Skötkonung steg iland på platsen efter en sjöfärd.

Platsen som då användes till omlastningsplats för allehanda sjöfarare. Som sällskap hade han missionären Sankt Sigfrid. Han döpte de första "Västgötarna" i Örgrytebäcken som då rann fram där.

Idag är den kulverterad och rinner under S:t Sigfridsplan till förmån för trafik och byggnation.

Det finns mycket att tänka och titta på om man verkligen besöker Örgryte gamla kyrka.

Under julottan, så kan man titta upp i taket som beskriver människans kamp mot det onda och strävandet mot himmelriket.

Det var konstnärerna Johan Ross och Michael Carowsky (svärson till Ross) som förde in lite av rokokons ljus i målningarna.

Man kan ju också nöja sig med att lyssna på de gamla traditionella julpsalmerna som varierar med körer och instrumentalister i den Svenska kyrkan. –

Kiam kristnaska mateno brilas...
Paca nokt'... ²
Estas rozo, kiu burĝonis...
Aŭdu! kantas anĝelhor'... ³
Nun mil Kristnaskkandeloj eklumiĝas...
Ĝoju ĉiu menso, Kristnasko estas ĉi tie...

Estas tiom da bela kaj solena kristnaska
muziko, kiu kontribuas al Feliĉa Kristnasko.

/Ingegerd

¹⁾ N-ro 43, ²⁾ n-ro 56, ³⁾ n-ro 42 en Adoru Kantante.

När juldagsmorgon glimmar...
Stilla natt...
Det är en ros utsprungen...
Lyss till änglasångens ljud...
Nu tändas tusen juleljus...
Fröjdas vart sinne, julen är inne...

Det finns så mycket vacker och stämningsfull
julmusik som bidrar till en God Jul.

/Ingegerd

Malnova bildo de la malnova preĝejo de Örgryte.

Dalarna

Under några augustidagar blev det tillfälle att
tillsammans med Margareta Andersson, Liza
Andersson och Sebastian Klüft få uppleva
fjällvärlden i nordvästra Dalarna. Tänk att få
vandra i Fulufjällets Nationalpark och få dela

matsäcken med orädda lavskrikor. Eller att få
lyssna till en porlande fjällbäck och böja sig
ned och smaka på bär som lingon, blåbär och
även kråkbär (på bilden nedan).

Intill Njupeskärsstugan är det en fin utsikt mot Njupeskar, ett vattenfall på 93 m. En helikopter flög non stop en stor del av den första dagen med gamla spångar från fallområdet till p-platsen och med nya bräder åter till fallområdet.

Därför var stigen ned mot fallet avstängd.

Det blev en utflykt till ett område vid sidan av nationalparken. Där såg vi ett björnide en bit från vägen och beundrade utsikten från Tallberget över Svartsjön och på långt håll Njupeskar.

En dag blev det en tur till Nipfjället i Idre. Här möttes vi av ett tufft väder med hård kall motvind och dimma, som tidvis dolde topparna. Vi hade inte gått långt på stigen upp mot Lillnipan, förrän vi fick se fjällripor vid stigen och även hade turen att höra deras speciella läte. Den grå färgen på fjädrarna gör det inte så lätt att se dem, när de trycker mot marken.

På morgonen vid frukosten den dagen flög en duvhök förbi boendet och när vi kom tillbaka på kvällen passerade 2 kungsfåglar Fulufjällsgården.

En verkligt lyckad dag!

En mycket bra resa med fina observationer av 2 målarter: lavskrika och fjällripa.

/Vid pennan Jan Hellström

Aŭtuna mateno

de Renate Säfström

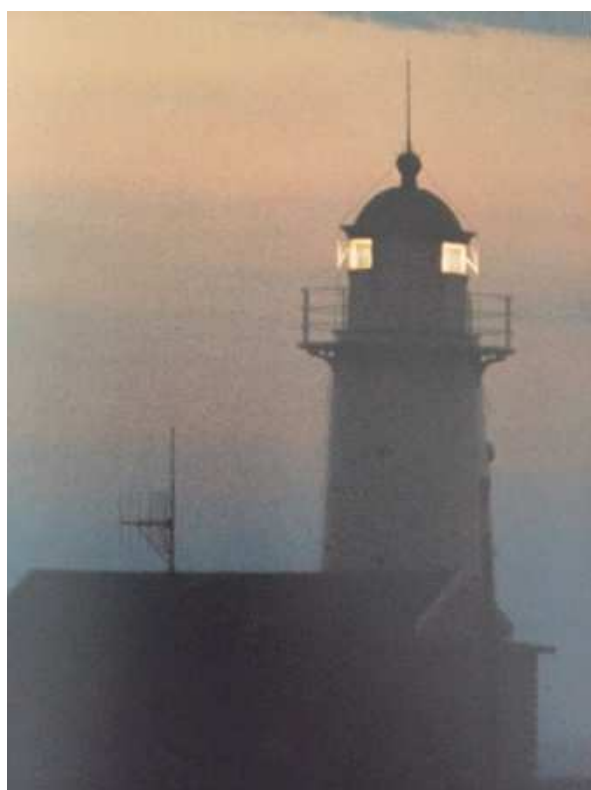
*Omsluten och buren
under morgonrodnadens täcke
en stilla morgon i november*

*Ljudlös rörelse under ytan
osynlig på den blanka spegeln
Vartåt går färden du vackra svan*

*Ĉirkaŭita kaj portita
sub la kovrilo de la matenruĝo
kvieta novembra mateno*

*Sensona moviĝo sub la surfaco
nevidebla sur la polurita spegulo
Bela cigno, kien vi vojaĝos?*

/Ingegerd tradukis

Ps.139:9–12

*Toge jag morgonrodnadens vingar,
gjorde jag mig en boning ytterst i havet,
så skulle också där din hand leda mig
och din högra hand fatta mig.*

*Och om jag sade: "Mörker må betäcka mig
och ljuset bliva natt omkring mig",*

*så skulle själva mörkret inte vara mörkt för dig,
natten skulle lysa såsom dagen:
Ja, mörkret skulle vara såsom ljuset.*

*Ĉu mi okupos la flugilojn de la matenruĝo,
Ĉu mi loĝiĝos sur la rando de la maro:*

*Ankaŭ tie Via mano min kondukos,
Kaj Via dekstra mano min tenos.*

*Se mi diros: Mallumo min kovros,
Kaj la lumo ĉirkaŭ mi fariĝos nokto:*

*Eĉ mallumo ne mallumas antaŭ Vi,
Kaj la nokto lumas kiel tago;
Mallumo fariĝas kiel lumo.*

/Traduko L. Zamenhof

Eltondita el Göteborgsposten numero 1, 1987

Saxat ur Göteborgsposten nr. 1, 1987

de Lasse Granat

La celo Ĉinio, la tiama revata komercparadizo – Målet Kina, drömmarnas handelsparadis då...

Aŭdiĝas terura krako!

La tuta ŝipo tremas, ektiriĝas kaj kliniĝas. La pruo levas sin plurajn metrojn. La sono de frakasiĝanta ligno estas surdiga. La maristoj, kiuj staras sur la ferdeko, serĉantaj per la okuloj parencojn en la boatetoj ĉirkaŭ Götheborg, ĵetiĝas kapantaŭe teren. Ŝnurfiksitaj ŝarĝoj ŝirmalfiksiĝas kaj partoj de la rigo faliĝas.

Animskuitaj maristoj ekstaras kaj provas kompreni kio okazis. Senesperaj krioj de timo intermiksiĝas kun krioj pri helpo.

El la poŭpo oni aŭdas angorplenan krimon ke ŝi* ekdronas. La voĉo apartenas al kapitano Eric Morén. La momento de la triumfo transformis en katastrofon.

Estas tagmeze la 12an septembro 1745. La suno trapenetras la malpezajn nubojn. Blovas bona sudokcidenta vento kaj por la unua fojo dum la lastaj monatoj kapitano Eric Morén sentas sin fidoplena.

La piloto enŝipiĝis iomete okcidente de lumturo Vinga fyr kaj nun Götheborg velis siajn lastajn marmejlojn al la vojaĝcelo, la hejmhaveno en Gotenburgo.

Kapitano Morén rajtas senti sin kontenta. Tutcerte la vojaĝo al Ĉinio estis longa kaj malfacila, kaj la hejmvojaĝo estis infero, sed tamen li nun povis kunporti ŝipŝarĝon kiu estis plej altvalora ol tio, kion oni antaŭe hejmportis el Ĉinio.

Det hörs ett fruktansvärt brak!

Hela fartyget, skälver, rycker, kränger och fören reser sig flera meter.

Ljudet av trä som krossas blir öronbedövande. Sjömännen, som står på däck och tittar efter anhöriga i småbåtarna runt Götheborg kastas handlost omkull. Surrat gods slits loss och delar av riggen störtar ner.

Skakade sjömän reser sig upp och försöker fatta vad som hänt. Förtvivelade skrik av rädsla blandas med rop på hjälp.

Från aktern hörs ett ångestfyllt skrik att hon börjar sjunka. Rösten tillhör kapten Eric Morén. Triumfens ögonblick har förvandlats till katastrofens.

Det är mitt på dagen den 12 september 1745. Solen tränger igenom de lätta skyarna. Det blåser en god sydväst och för första gången på många månader känner kapten Eric Morén sig bra till mods.

Lotsen kom ombord strax väster om Vinga fyr och nu seglade Götheborg sina sista sjömil in till resans mål, hemmahamnen Göteborg.

Kapten Morén har all rätt att känna sig nöjd. Visst har resan till Kina varit lång och svår, och hemresan ett helvete, men ändå kan han nu segla in en last med större värde än vad man tidigare tagit hem från Kina.

Götheborg estas bona ŝipo. Tiu ĉi estas ŝia tria vojaĝo. La du antaŭaj donis al ŝia posedanto eksterordinarajn profitojn. Nun ŝi denove pribrilos la urbon. Dum preskaŭ unu jaro, kapitano Morén kune kun la superkargoj Tabuteau, Williams, Ström, Gothen kaj Kitchen luktis kun la komercistoj en Kanton, por ricevi la plej bonajn varojn por transporti hejmen. Dum streĉa laboro ŝi estis ŝargita laŭ deciditaj reguloj.

Kiel balasto sube en la kilsono kuŝas 133 tunoj de la metal-aloyo Tuttanego, sur tiuj, amasoj da ĉinia porcelano, 12 bareloj, 289 kestoj kaj 2 388 faskoj.

De la plej grava varo, la teo, oni sukcesis stivi 370 tunojn surŝipen. Pli ol tri tunoj belaj konkoj de la fundo de la "Perlrivero" ankaŭ kunestas. Papero, gallingal (spico, proksima parenco al zingibro), rotangotigoj kaj silko fine plenigis ŝian ŝipkorpon. Kapitano Morén taksas la tutajn kargon je 700 tunoj.

En frua matenhoru la silueto de Gotenburgo aperetas ekster Vinga. El monto Karingberget sendiĝas sciigo pri ŝia alveno. Tiun matenon la urbo rapide estas vekiginta. La atendoj leviĝas, parencoj maltrankvilas kaj la komercistoj frotas siajn manojn. La sciigo pri la alveno de Götheborg iris rapide. Tuj post kiam ŝia altvalora kargo estos transportita al Compagniets Hus (la kompania domo) apud la granda havenkanalo, la aŭkcioj komencos. Vendistoj de proksime kaj malproksime nun estas pretaj fari brilajn negocojn.

La vento muĝas plaĉe en la rigo. Kiam Götheborg eniras la fjordon Rivöfjord, la piloto ordonas ke oni hisu pli da veloj. La rivera fluo kontraŭas la ŝipon. La rapido devas esti alta se ŝi povus veli pluen al la havenmarko Röde Sten kaj tie, laŭ la planoj, veli pluen en la ŝlima, mola riverfundo.

Kanonpafo tondras! Tuj poste pliaj sekvas. La soldatoj sur la fortikaĵo Nya Elfsborg pafas saluton por bonvensaluti "Götheborg" hejmen. La maristoj kiuj ankoraŭ ne staras sur la ferdeko kuregas supren. Oni ĝojkrias! Hejme! Finfine hejme denove.

Götheborg är ett fint fartyg. Det här är hennes tredje resa. De två tidigare har givit hennes ägare fantastiska vinster.

Nu skall hon åter sprida glans i staden. Under nästan ett år har kapten Morén, tillsammans med superkargörerna Tabuteau, Williams, Ström, Gothen och Kitchen tampats med köpmännen i Kanton, för att få det bästa godset med sig hem. Under hårt arbete lastades hon enligt givna regler.

Som ballast nere i kölsvinet, ligger 133 ton av metallen Tuttanego, ovanpå detta, mängder av kinesiskt porslin, 12 tunnor, 289 kistor och 2 388 buntar.

Av den viktigaste varan teét, har man lyckats stiva ombord 370 ton. Över tre ton vackra snäckskal, från Pärlflodens botten finns också med. Papper, gallingal, rotting och siden har sedan fyllt hennes skrov. Kapten Morén uppskattar den totala lasten till omkring 700 ton.

I tidig morgon timma skymtar Götheborgs siluett utanför Vinga. Från Karingberget går bud om hennes ankomst. Den här morgonen kommer staden snabbt på fötter. Förväntningarna stiger, anhöriga ängslas och affärsmännen gnider sina händer. Budet om Götheborgs ankomst har gått snabbt. Så fort hennes dyrbarlast förts till Compagniets Hus vid Stora Hamnkanalen skall auktionerna börja. Handelsmän från när och fjärran är nu beredda att göra lysande affärer.

Vinden viner behagligt i riggen. När Götheborg kommer in på Rivöfjord, beordrar lotsen att fler segel skall sättas. Strömmen från Göta Älv sätter emot fartyget. Farten måste vara god om hon skall kunna segla upp till Röde Sten och där, enligt planerna, segla upp i den dyga, mjuka älvbotten.

Ett kanonskott dånar! Strax därpå följer flera. Soldaterna på Nya Elfsborg skjuter salut för att hälsa Götheborg välkommen hem. De sjömän som ännu inte står på däck rusar upp. Man jublar! Hemma! Äntligen hemma igen.

Hårt märkta av hemfärden ger sig männen motigt i kast med riggen. Mer segel i topp, för

Tre elĉerpitaj de la hejmvoyaĝo la maristoj malvole ekatakis la rigon. Pli da veloj al la mastpinto, ĉar nun restas nur kelkaj horoj antaŭ oni estos havene. Kapitano Morén vidas kiel la maristoj penegas. La laboro iras inerte. La rigo multe suferis dum la hejmvoyaĝo kaj oni bezonas longan tempon por meti la velojn.

Göteborg estas tiel proksima de Nya Elfsborgs Fästning (la nova fortikaĵo de Elfsborg) ke la viroj vidas kiel la soldatoj mansignas. Morén transiras baborden por vidi pli bone. En la zumo de gajhumoraj voĉoj kaj la ventmuĝo li aŭdas ke la piloto ordonas ĝiradon triborden. Samtempe timiga sento trakuras Eric Morén.

La insuletoj Knippelholmarna situas tro proksime de la baborda flanko. Ĉu ŝi iras rekte kontraŭ la konata blindroko Hunnebådan? Li retenas la spiron.

Aŭdiĝas terura krako!

nu återstår det bara timmar innan man är i hamn. Kapten Morén ser hur männen sliter.

Det går trögt. Riggen har farit illa under hemfärden och det tar tid att sätta seglen.

Göteborg är så nära Nya Elfsborgs Fästning att männen ser hur soldaterna vinkar. Morén går över till babordsidan för att se bättre.

I sorlet av upprymda röster och vindens vinande hör han hur lotsen beordrar gir åt styrbord. Samtidigt genomfars Eric Morén av en fruktansvärd känsla.

Knippelholmarna ligger alltför nära babords sida. Går hon inte rakt emot den kända blindklippan Hunnebådan?

Han håller andan.

Det hörs ett fruktansvärt brak!

*) Ni diskutis, ĉu oni povus nomi ŝipon "ŝi". Eble devus esti "ĝi", sed por malnova ŝipo kiel Göteborg ni preferas skribi "ŝi".

Göteborgskoloristerna, parto 4 de Ingegerd pri Inge Schiöler

INGE SCHIÖLER naskiĝis en la urbo Strömstad la 10:an de marto en 1908. Li elkreskis en intelekta familia medio.

En 1925 li translokiĝis al Gotenburgo kaj post kelkaj jaroj li aliĝis al la lernantorondo de Tor Bjurström ĉe la pentrista lernejo Valand.

INGE SCHIÖLER föddes i Strömstad den 10:e mars 1908. Han växte upp i en intellektuell miljö.

År 1925 flyttade han till Göteborg, och anslöt sig efter några år till elevkretsen kring Tor Bjurström på Valands målarskola.

Pro ekonomikaj kialoj li plurfoje preskaŭ rezignis pri sia pentrado. Dank' al bonvola parenco li povis vojaĝi al Francio kaj Hispanio en 1930. La vojaĝoj multe gravis kaj donis al li novan inspiron kaj efikis, ke li daŭrigis pentri.

Kiam li revenis al Svedio en 1931 li luis atelieron en Stokholmo en la sama domo kiel la pentristo Sven "X" Erixon kaj Inge Schiöler rapide konatiĝis kun la amikoj de la "X". Sed post kelkaj feliĉaj jaroj en la ĉefurbo, kie la pentrado floris kaj vivis, signoj de ekanta mensmalsano komencis esti videblaj.

En 1933 la situacio fariĝis akuta kaj Inge Schiöler estis enskribita en "Sankt Jörgen", mensmalsanulejo ekster Gotenburgo, kun la diagnozo skizofrenio. Dum la unuaj naŭ jaroj en "Sankt Jörgen" Inge Schiöler tute ne pentris.

En la komenco de la 40:a jardeko li malrapide rehavis sian kreon povon, sed li tiam laboris preskaŭ nur kun aliaj materialoj ol oleo. Post 1942 lia produktado frapante pligrandiĝis, kaj li periode estis sufiĉe sana por ricevi forpermesojn. Tiujn li pasigis en la Bohuslanda insularo, speciale sur la insulo Sydkoster kie lia familio havigis al li someran domon.

En la fino de la 1950-a jardeko la stato de Schiöler pliboniĝis dank al nova medikamento, kaj en 1960 li finfine povis forlasi la hospitalon por ĉiam. Nun la arto de Schiöler ekfloris kiel neniam antaŭe. Figuroj kaj rekvizito malaperis de lia bildmondo. Anstataŭ elkreskis la esprimplenaj, kolorriĉaj pejzaĝoj. Estis kvazaŭ li volis repreni la perditajn jarojn, kaj tion li faris kun potenco kaj intenseco. Li ne ŝparis la farbon kaj la formato de la pentrotoloj kreskis. La motivoj el tiu tempo preskaŭ ĉiam venas el la insuloj Kosteröarna.

Samtempe la publiko komencis doni al Inge Schiöler multan atenton. Per la galeristo Gunnar Hjortén li vendis sufiĉe bone ke li povis malstreĉiĝi eĉ ekonomie.

Inge Schiöler neniam edziĝis sed la lastaj kvin jaroj de sia vivo oriĝis per sia unua kaj ununura, daŭra amorrelato kun Ann Dikman. Kune kun sia nova fianĉino li loĝis varie sur

Av ekonomiska skäl var han flera gånger nära att ge upp måleriet, Tack vare en välvillig släkting kunde han 1930 resa till Frankrike och Spanien. Resorna fick stor betydelse och ny inspiration gjorde att han fortsatte måla.

Vid återkomsten till Sverige 1931 hyrde han en ateljé i Stockholm i samma hus som Sven X:et Erixson och Inge Schiöler blev snabbt bekant med X:ets vänner. Men efter ett par lyckliga år i huvudstaden, där måleriet blomstrade och levde, började tecken på en begynnande själssjukdom att synas.

1933 blev läget akut och Inge Schiöler skrevs in på S:t Jörgens sjukhus utanför Göteborg med diagnosen schizofreni. Under de första nio åren på St Jörgens sjukhuset, målade Inge Schiöler inte alls.

I början av 40-talet hittade han långsamt tillbaka till sitt skapande, men arbetade då nästan uteslutande i andra material än olja. Efter 1942 ökades hans produktion markant och han var periodvis tillräckligt frisk för att beviljas permissioner. Dessa tillbringade han i den bohuslänska skärgården, i synnerhet på ön Sydkoster, där hans familj hade skaffat honom ett sommarhus.

Mot slutet av 1950-talet förbättrades Schiölers tillstånd tack vare ny medicin och 1960 kunde han äntligen lämna sjukhuset för gott. Nu blommade Schiölers konst upp som aldrig förr. Figurer och rekvizita försvann ur hans bildvärld. I stället växte de expressiva, färgsprakande landskapen fram. Det var som om han ville ta igen de förlorade åren, och det gjorde han med kraft och intensitet. Han sparade inte på färgen och dukarna växte. Motiven från denna tid är nästan alltid från Kosteröarna.

Samtidigt började Inge Schiöler uppmärksammas alltmer hos publiken. Genom galleristen Gunnar Hjorthén sålde han så pass bra att han kunde slappna av även ekonomiskt.

Inge Schiöler gifte sig aldrig, men de sista fem åren av hans liv förgylldes av hans livs första och enda varaktiga kärleksrelation med Ann

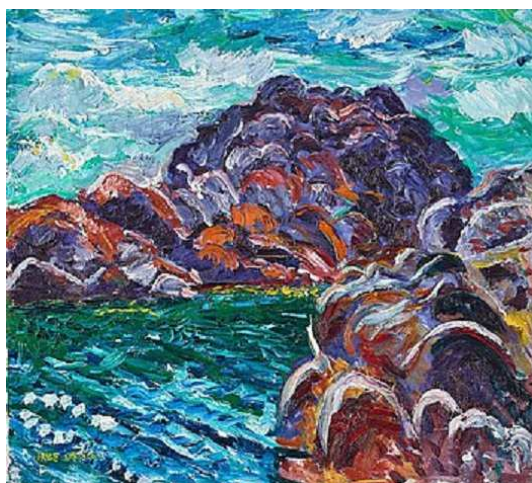
"Koster" kaj en Stokholmo ĝis sia morto en 1971.

Nuntempe liaj helaj, pejzaĝaj interpretadoj potence brilas por ĉiu homo por montri ke "la vivo estas mirinda" kaj devas esti vivata...

Dikman. Tillsammans med sin nya fästmö bodde han växelvis på Koster och i Stockholm fram till sin död 1971.

Nuförtiden lyser hans ljusa, landskapstolkningar kraftfullt för alla för att visa att "livet är underbart" och måste levas...

Galerio Inge Schiöler

Tina

de Christin Granat

TINA estis mia unua hundo kaj ŝi estis de la raso "Malinois". Estis efektive la hundo de mia patrino en la komenco, kiun mia patrino havis ekde Tina estis hundido.

Tina ŝatis min tuj kiam ŝi vidis min la unuan fojon. Mi povis karesi ŝin konstante kaj kuŝi sur ŝia varma bona felo.

Tina ĉiam vartis mian fratinon Anneli kaj min sur la gazono, kiam ni estis malgrandaj, kaj ŝi neniam forlasis nin, sed ŝi sidis apud ni la tutan tempon.

Kiam ni ludis kun pilkoj, Tina ekinteresiĝis pri partopreno. Sed post kiam oni permesis ŝin partopreni, ŝi mordis ĉiujn pilkojn, kiujn ni uzis momente. Tion ŝi nomis "ludi."

Tina ŝatis ĉiujn homojn, kiuj venis por vizito. Sed unu vizitanto, kiun ŝi timis, estis Ingrid, la konato de nia patrino. Kiam ŝi salutis Tinan, ŝi diris: "Ho, saluton Tina, kiel afabla kaj bona vi estas!" La kialo ke Tina estis timigita estis ĉar Ingrid montris siajn dentojn, dirante tion. Tina perceptis ŝin kiel minacon.

Plue estis nia eksa kantoro Gunilla. Ŝin la frato de Tina instruis, ke hundoj certe estas afablaj. Tiam Gunilla ĝoje diris, kiam ŝi ekvidis ĉi tiun hundon, kiu tiom similas al Tina: "Ĝoje vidi vin eta Tina."

Panjo kaj paĉjo diris, ke ĝi ne estas Tina, ĉi tiu estas ŝia frato. Poste, Gunilla lernis ŝati ankaŭ Tinan.

Ŝi havis talenton, ŝi povis kanti. Ŝi kunkantis en "Nun ni gratulu", ĉiufoje kiam unu el ni en la familio havis naskiĝtagon. Ni filmis ŝian

TINA var min allra första hund och hon var en Malinois. Det var egentligen mammas hund i början som mamma haft sen Tina var valp.

Tina tyckte om mig direkt när hon fick se mig första gången. Jag fick klappa henne jämt och ligga på hennes varma goa päls.

Tina satt alltid barnvakt åt Anneli och mig på gräsmattan när vi var små och hon lämnade aldrig oss, utan hon satt bredvid oss hela tiden.

När vi lekte med bollar blev Tina extra intresserad av att vara med. Men när hon väl fick det bet hon sönder alla bollar vi hade ute för tillfället. Det kallade hon för att leka.

Tina tyckte om alla människor som kom på besök. Men en besökare hon blev rädd för var mammas bekant Ingrid. När hon skulle hälsa på Tina sa hon: "Nämen hej Tina, vad snäll och go du är." Varför Tina blev rädd var för att Ingrid hade tänderna ute när hon sa det så Tina uppfattade henne som ett hot.

Sedan var det våran gamla kantor Gunilla som Tinas bror lärde henne att hundar visst är snälla. Då sa Gunilla glatt när hon fick se denna hund som var så lik Tina: "Kul att se dig lilla Tina."

Mamma och pappa sa att det är inte Tina, detta är hennes bror. Efteråt lärde sig Gunilla att tycka om Tina också.

Hon hade en talang och det var att sjunga. Hon sjöng med i "Ja må hon leva", varje gång någon av oss i familjen fyllde år.

kanton, kiam Anneli fariĝis unujara, kaj Tina kunkantas.

Ni havas alian filmon kiam mi svingas kaj mia patrino volis doni al mi kukon. Mi pensas, ke mi prenis ĝin kaj ĵetis ĝin malsupren al Tina. Kiam ŝi estis maĉinta la kukon, kompreneble ŝi volis plian, do ŝi staris ĝuste sub la balancilo kun la buŝo malfermita, en granda espero kaj atendo ke mi donus al ŝi pli.

Ŝi estis ĉi tie kun ni en Enerkullsdalen ankaŭ, du jarojn antaŭ ol ŝi mortis.

Ŝi fariĝis kroma patrino de alia hundo, pri kiu mi baldaŭ skribos...

Tina ĉiam estis afabla kaj amika hundo. Ŝi fariĝis dek kvar jaraĝa.

/Christin

Vi har det på film när Anneli fyllde ett år och Tina hänger på i sången.

En annan film har vi när jag gungar och mamma ville ge mig en kaka. Jag tror jag tog den och kastade ner till Tina. När hon hade käkat upp kakan ville hon såklart ha mer, så därför stod hon precis under gungan med öppen mun. I stor förhoppning och förväntan att jag skulle ge henne mer.

Hon var med här på Enerkullsdalen också, två år innan hon dog.

Hon blev extra-mamma åt en annan hund jag kommer skriva om snart...

Tina var alltid en snäll och vänlig hund. Hon blev fjorton år gammal.

/Christin

Inversa vetkurado

de Lasse Granat

Iam riĉulo sidis sur ŝtono apud vojeto kiu sin etendis laŭ granda kampo. Li enuis ĉar li havis nenion por fari. Tiam subite du rajdantoj alvenis trankvile sur la vojeto. La riĉulo elpensis ke li povus mistifiki ilin iomete.

Li demandis ilin ĉu ili volus amuzi lin iomete per vetrajdo al arbo, kiu staras kelkan distancon for, kaj reen. "Jes, volonte" ili respondis, "kio estos la premio?"

"La premio estos", la riĉulo diris, montrante grandan ormoneron en sia mano, "ke tiu, kiu venos la lasta al la celo ricevos ĉi tiun oran moneron."

"La lasta?" la rajdantoj demandis.

"Ĝuste tiel! Ekrajdu nun!"

Ambaŭ rajdantoj komencis rajdi kontraŭ la arbo, sed la rajdado iĝis pli kaj pli malrapida ĝis ili staris tute senmovaj. Ĝuste tiam knabeto alvenis el la arbaro ekzakte tien, kie la rajdantoj staris.

"Kial vi rajdis pli kaj pli malrapide?" la knabo demandis. "Unue ŝajnis ke vi vetrajdis!"

La rajdantoj klarigis la regulon kaj diris ke ili nun ekpensas kiel ili faros, ekzemple dividi la premion poste, aŭ ke la lastvenonta donos la moneron al la unue venonta.

"Ne" la knabo diris, "tio estus malhonesto! Sed mi pensas ke vi povus fari ĉi tion..." kaj li flustris kelkajn vortojn al la rajdantoj. Ili tuj saltis sur la ĉevalojn kaj rajdis galopege al la arbo kaj reen. Ili deĉevaliĝis kaj la riĉulo disdonis sian oran moneron. Kion la knabo diris? (Vidu la lastan paĝon.)

Danan poemon sendis al ni Torben Svendsen

En ĉiu minuto iu forlasis ĉi tiun mondon.
Ni ĉiuj estas en la "vico" sen scii tion.
Ni neniam scias kiom da homoj estas antaŭ
ni.

Ni ne povas retroiri en la vico.
Ni ne povas eliri el la vico.
Ni ne povas eviti la vicon.
Do dum ni atendas en vico –
Faru ĉiun momenton kalkulinda.
Faru prioritatojn.
Prenu vian tempon.
Permesu al vi vivi.
Faru ĉiujn senti sin valoraj.
Aŭdigu vian voĉon.
Faru la malgrandajn aferojn grandaj.
Farigu iun rideti.
Kreu la ŝanĝon.
Amu.
Faru pacon.
Nepre diru al tiuj ĉirkaŭ vi, ke ili estas amataj.
Nepre ne bedaŭru ion ajn.
Certiĝu, ke vi estos preta. ❤️

Hvert minut forlader nogen denne verden.
Vi er alle i "køen" uden at vide det.
Vi ved aldrig, hvor mange mennesker
der er foran os.

Vi kan ikke bevæge os bag i køen.
Vi kan ikke træde ud af køen.
Vi kan ikke undgå køen.
Så mens vi venter i kø –
Få alle øjeblikke til at tælle.
Lav prioriteter.
Tag dig tid.
Giv dig lov til at leve.
Få alle til at føle sig værdifulde.
Lad din stemme blive hørt.
Gør de små ting store.
Få nogen til at smile.
Skab forandringen.
Elsk.
Slut fred.
Sørg for at fortælle dem omkring dig, at de er
elsket.
Sørg for ikke at fortryde noget.
Sørg for at du er klar. ❤️

Kiun lingvon ni uzu en kongresoj?

**Per-Owe Albinsson de Språkförsvaret
(La lingva defendo) respondas:**

"La plej multaj homoj parolas la anglan ĉe kunvenoj, interpretado estas superflua kaj konversacioj fluas."

"De flesta talar engelska på mötena, tolkning är överflödigt och samtalen flyter på."

Estas preskaŭ kvazaŭ tio ĉi estas io, al kio strebi!

Mi kredas, male, ke ni devus aserti la lingvan diversecon ene de EU kaj moderigi la anglan. Precipe nun, kiam nur la malgranda lando de Irlando kaj la eta lando de Malto restas en la Unio kun la angla kiel la oficiala lingvo. Plue, eĉ ne en ĉi tiuj landoj, la angla estas la sola oficiala lingvo, sed la lingvo kunhavas ĉi tiun statuson kune kun la irlanda kaj la malta.

EU havas la plej evoluintan interpretan sistemon en la mondo. Profitu kaj uzu ĉi tion, ĝi estas tie. Ĉio farita!

Kiel komuna laborlingvo, pli bona alternativo estus neŭtrala Esperanto. Neŭtrala lingvo kaj kiun neniu lingvogrupo havas la avantaĝon havi kiel gepatran lingvon.

Homo plej bone efikas en sia gepatra lingvo. En via gepatra lingvo vi povas diri kion vi volas – en aliaj lingvoj kion vi povas!

Per-Owe Albinsson, lingvodefendanto

Ungefär som om detta vore något eftersträvansvärt!

Jag anser, tvärtom, att vi ska bejaka den språkliga mångfalden inom EU och tona ned engelskan. I synnerhet nu när det nu bara är smålandet Irland och pyttelandet Malta kvar i unionen med engelska som officiellt språk. Dessutom, Inte ens i dessa länder är engelska ensamt officiellt språk, utan språket delar denna status med iriska och maltesiska.

EU har världens mest utbyggda tolksystem. Utnyttja och använd detta, det finns ju där. Klappat och klart!

Som gemensamt arbetspråk vore ett bättre alternativ det neutrala Esperanto. Ett neutralt språk och som ingen språkgrupp har fördelen av att ha som modersmål.

En människa kommer bäst till sin rätt på sitt modersmål. På ditt modersmål kan du säga det du vill – på andra språk det du kan!

Per-Owe Albinsson, språkförsvare

La sveda lingvo ruiniĝas...

Nathan Shacher: La sveda lingvo ruiniĝas sekve de nekonsciaj anglicismoj.

El artikolo en "La sveda Lingvodefendo".

Nathan Shachar: Det svenska språket förfaller i kölvattnet av omedvetna anglicismer.

Ur en artikel i "Svenska Språkförsvaret".

[...] La sveda plurfoje estis proksima al dronado en pruntvortoj kaj kopiitaj idiomaĵoj. Gustavo II Adolfo prefere uzis la germanan, Gustavo III preferis la francan kaj la kosmopolita kortega vivo legitimis la foje groteskajn pruntvortojn. La poeto kaj kantisto Bellman ŝercis pri la pretendema lingvaĉo. Fariĝis malfacila laboro, precipe tiu de Strindberg, enkonduki la vivantan parolan lingvon en la literaturon.

[...] Svenskan har flera gånger varit nära att drunkna i låneord och kopierade idiom. Gustaf II Adolf regerade helst på tyska, Gustaf III helst på franska och det kosmopolitiska hovlivet legitimerade de stundtals groteska inlånen. La poeto och sångaren Bellman skojade med den pretentiösa rotvälskan. Det blev ett styvt jobb, framför allt Strindbergs, att föra in det levande talspråket i litteraturen.

2004, på ett svenskt kafé, sade den unga servitrisen "yes". Strax hörde jag ordet igen,

En 2004, en sveda kafejo, la juna kelnerino diris "yes". Baldaŭ mi aŭdis la vorton denove, kaj pli kaj pli ofte. En marto 2018, la triumfo de la nova vorto estis kompleta, kiam membro de la registaro respondis "yes" al demando de raportisto.

Estas malofte ke lingvo importas tiom da altfrekvencaj vortoj. Kiam tio okazas, ĝi estas esprimo de ampleksa kultura submetiĝo.

La turka vorto por "ne", hayir, estas derivita el la araba vorto por "bona". Eble la ĝentilaj otomanoj, prefere ol ĵeti "ne" en la vizaĝon de la protagonisto, forturnis sin kun eufemismo. La lingvo de la turkoj estis dum jarcentoj interplektita kun tiu de la araboj. (Tiu ekskuzo ne estas je nia dispono.)

Aŭskulti modernan svedan estas kiel aŭskulti neagorditan pianon. Dum la Olimpikoj de 2018, la televidkomentisto kriis "Iru por ĝi, Charlotte!" (Go for it!/Ekagu!) – nekompreneble por tiuj, kiuj ne scipovas la anglan.

Televidprogramoj por kunvivado emfazas kiom grava estas "esti tie" unu por la alia. "Det är upp till dig" (laŭvorte: Estas supren al vi) signifas "vi mem decidu", "kiam venas al Danio" signifas "pri Danio".

Pruntvortoj ne estas la plej malbona. Pli bone akcepti la koncepton "behaviorism" (de "konduktismo") ol elpensi svedan terminon.

La danĝera afero estas kiam la pensoj ŝprucas spontane en formo de svedaj vortoj sur angla bazo. Lastatempe, en Smålanda gazeto, estis konstatite ke "prenu lokon" ne temas pri trajnpasaĝero kiu prenu lokon, sed pri okazaĵo, kiu "okazis".

Jen la tendenco: kie vortoj aŭ idiomaĵoj aspektas same sed havas malsamajn signifojn en la sveda kaj la angla, la angla transprenas. "Calamity" estas katastrofo, sed sveda "kalamitet" estas akcidento.

"Spendera" de la angla vorto "spend" signifas en la sveda elspezi. Do, "spendera" semajnon en Majoroko ne funkcias en la sveda, kiam oni volas diri "pasigi" semajnon en Majoroko.

och allt oftare. I mars 2018 var det nya ordets segertåg komplett, då en medlem av regeringen svarade "yes" på en reporters fråga.

Det är sällan ett språk importerar så höfrekventa ord. När det sker är det uttryck för en långt framskriden kulturell underkastelse.

Det turkiska ordet för "nej", hayir, är härlett ur det arabiska ordet för "bra". Kanske de artiga osmanerna, hellre än att kasta ett "nej" i ansiktet på motparten, vek undan med en eufemism. Turkarnas språk var i sekler sammanflätat med arabernas. Den ursäkten står inte vårt förfogande.

Att lyssna till modern svenska är som att lyssna till ett ostämt piano. Under OS 2018 skrek tv-komentatorn "Gå för det, Charlotte!" – obegripligt för den som inte kan engelska.

I samlevnadsprogram betonas hur viktigt det är att "vara där" för varandra. "Det är upp till dig" betyder "Det får du bestämma"; "När det kommer till Danmark" betyder "beträffande Danmark".

Låneord är inte det värsta. Hellre anamma begreppet "behaviorism" än att krysta fram en svensk term.

Det farliga är när tankarna spontant uppstår i form av svenska ord på engelskt substrat. Nyligen, i en smålandstidning, uppgavs att en händelse – som inte gällde en tågpassagerare – "tagit plats".

Det är tendensen: där ord eller idiom ser likadana ut men har olika betydelse på svenska och engelska, så tar engelskan över. "Calamity" är en katastrof, men en svensk kalamitet är en bagatell.

Att "spendera en vecka på Mallorca" går inte på svenska; spendera är hos oss en synonym till betala.

Detta armod försvaras ibland med klyschor om att "språk alltid förändras". Att något sker är inget skäl för att det bör ske, varken i språket eller på gatan. Ingen högkultur kan

Tiun ĉi malriĉecon oni foje defendas per kliŝoj, ke "lingvo ĉiam ŝanĝiĝas". Ke io okazas, ne estas kialo, kial ĝi devus okazi, nek en la lingvo nek surstrate. Neniu alta kulturo povas esti konservita sen lingva precizeco kaj konstanteco. La sveda estas perdonta ĉi tiujn kvalitojn, sen videbla debato aŭ pento.

La judoj ŝanĝis de la hebrea al la aramea en malpli ol cent jaroj en 600–500 a.K; la palestinanoj de la aramea ĝis la araba same rapide 1200 jarojn poste.

Aŭ la sveda estas defendata aŭ ĝi malaperos – kiel malaperos finfine la plej multaj lingvoj.

vidmakthållas utan språklig precision och konstans. Svenskan är på väg att mista dessa egenskaper, utan synbar debatt eller ånger.

Judarna gick över från hebreiska till arameiska på mindre än hundra år 600-500 f.Kr; palestinerna från arameiska till arabiska lika hastigt 1200 år senare.

Antingen försvaras svenskan eller så försvinner den – som de flesta språk gör till slut.

Saltkråkan

Rerakontita de Ingegerd por kristnasko 2021

Återberättat av Ingegerd till julen 2021

Saltkråkan estas insulo plej ekstere inter la eksteraj ŝeroj. Transe de Saltkråkan situas la vasta maro kun la nudaj rokoj kaj ŝeroj. Tie neniu loĝas krom molanasoj, mevoj kaj aliaj marbirdoj. Sed sur la insulo Saltkråkan loĝas homoj. Ne multaj. Maksimume 20 homoj. Tio estas, dum la vintro, ĉar dum la somero venas someraj gastoj.

Tiel komenciĝas la rakonto pri la familio Melkersson kiu luis la oldan domon Snickargården ("Ĉarpentista bieneto") sur la insulo Norröra, kiu en la libro estas Saltkråkan ("La sala korniko"). Ĝi situas en la arkipelago de Roslagen ekster Stokholmo.

Saltkråkan är en ö ytterst i havsbandet i Stockholms skärgård. Bortom Saltkråkan är öppna havet med kala kobbar och skär. Där bor ingen, mer än ejder och mås och annan sjöfågel. Men på Saltkråkan bor det människor. Inte många. På sin höjd 20 stycken. Det vill säga om vintern, om sommaren kommer där sommargäster.

Så börjar berättelsen om familjen Melkersson som fått hyra den gamla "Snickargården" på ön Norröra, som är bokens "Saltkråkan" i Roslagens skärgård utanför Stockholm.

Melker, la solpatro kun kvar infanoj, ne estas tiel praktika, kiel li kaj ĉiuj aliaj preferus ke li estus.

Jam la unuan vesperon, kiam gutadis de la plafono en la kuirejo, dum la torenta pluvo kiu jam sekvis ilin de la boato, Melker renkontas la ĉioscian diinon de la insulo, Tjorven (Ĉorven), kiu frapas al la pordo kaj informas ke kuŝas morta strigo en la kamentubo kaj tial la kameno fumas en la ĉambron, kiam ili provas ekbruligi fajron en la malferm-kameno.

Melker iras eksteren en la pluvo kaj grimpas per olda eskalo supren sur la tegmenton. Tie li ekvilibras nestabile kontraŭ la fumtubo. Gajaj alvokoj aŭdiĝas de Tjorven: "tenu vin per la kamena hoko, onklo Melker"!

Malgraŭ ĉio, la aventuroj de la unua tago finiĝas bone per viandopoto, kiun la patrino de Tjorven, Märta, alportis.

Ŝi ankaŭ kunprenas Tjorven hejmen, kaj tiam ŝi jam kaj malfermis la kamenklapon kaj klarigis por la filino ke "urbhomoj" estas strangaj...

La manĝo poste startas tiele: la tuta familio levas la tablon kaj mallevas ĝin al la planko kun granda krako. Finfine estis, spite de la pluvego kaj danĝeraj ekvilibristaĵoj sur la tegmento, agrable por la familio Melkersson alveni al "Saltkråkan".

Paĉjo Melker estas lerta en la kapablo iriti vespojn, kiuj ekloĝis sur la eksteraj muroj de Snickargården kaj ĉi tio ĉiam finiĝas per kurado kaj nevola naĝado kaj la komento de la

Melker, ensamstående pappa med fyra barn, är kanske inte så praktisk som han och många andra hade haft glädje av att vara.

Redan första kvällen, när det droppar från taket i köket under det ösregn som följt dem från båten, möter Farbror Melker öns stora allvetande gudinna som knackar på och informerar att det ligger en död uggla i skorstenen och att det är därför det ryker in när de försöker elda i öppna spisen.

Melker går ut i regnet och klättrar upp på taket på en gammal stege. Där balanserar han vingligt mot skorstenen.

Glada tillrop hörs från Tjorven, "håll dig i spiskroken farbror Melker".

Trots allt, slutar denna första dagens äventyr gott med en köttgryta, som Tjorvens mamma Märta kommer med.

Hon tar också med sig Tjorven hem och då har hon både öppnat spjället och informerat dottern om att "stadsbor" dom är konstiga dom...

Måltiden startar sedan med att man lyfter bordet och sätter ner det igen med ett brak. Så det blir trots regn och farliga balansövningar på taket trevligt för familjen Melkersson att komma till Saltkråkan.

Pappa Melker är duktig på att reta upp getingar som bosatt sig på Snickargårdens väggar och detta brukar alltid sluta med språngmarsch och ofrivilligt bad och kommentaren från den alltid närvarande

ĉiam ĉeestanta Tjorven: "Onklo Melker kial vi ĉiam banas vin kun viaj vestaĵoj?"

Tjorven kaj ŝiaj du fratinoj Teddy kaj Freddy apartenas al la familio Grankvist same kiel gepatroj Nisse kaj Märta kiuj prizorgas la butikon de la insulo.

Nisse ankaŭ estas la praktika kaj sperta, kiu kun trankvilo kaj fido solvas problemojn, kiuj aperas. Märta estas la "ĉefa motoro" de la insulo por komuneco kaj servo kaj aparte pri telefono kaj vetero kaj ŝtormraportoj.

Tjorven: "Farbror Melker varför badar du alltid med kläderna på?"

Tjorven och hennes två systrar Teddy och Freddy tillhör familjen Grankvist och det gör också Nisse och Märta som förestår öns handelsbod.

Nisse är också den praktiske och kunnige, som löser uppkomna problem med lugn och tillförsikt. Märta är öns drivande för gemenskap och service och inte minst telefon och väder – och stormrapporter.

Por la Melkersson-familio kun plej aĝa fratino Malin, kiu funkcias kiel eta patrino por la resto de la gefratoj kaj Melker per baza servo kaj juĝo, ŝi baldaŭ iĝas la sekura punkto por la tuta insulo.

La fratoj de Malin, Johan kaj Niklas, estas proksimume samaĝaj kun Teddy kaj Freddy. Ili baldaŭ iĝos bonaj amikoj.

Iun tagon ili decidas remi al la insuleto "Fiskeskär" kune kaj la sensuspekta Melker diras ke tio estas ja en ordo. Li estas ŝprucfarbanta la ĝardenmeblaron tiel, ke ĉio ĉirkaŭ ĝi fariĝas blanka.

Kiam tio estis farita, li konstruas defluilon el ligno en la arbo ĉe la pumpilo.

Ĉio finiĝas kun Tjorven gardanta kiam la sitelo endome estas plena, sed iu venas kaj prenas ĝin, do kiam Melker demandas "ĉu ĝi ankoraŭ

För familjen Melkersson med storsyster Malin, som fungerar som en lillmamma för resten av syskonen och Melker, med markservice och omdöme, blir hon snart hela öns trygga punkt.

Malins bröder Johan och Niklas är ungefär lika gamla som Teddy och Freddy. De blir snart goda vänner.

En dag bestämmer de att de skall ro till "Fiskeskär" tillsammans och den intet ont anande Melker säger att det går väl bra, han sprutmålar trädgårdsmöbler så allting runtomkring blir vitt. När det är gjort bygger han en vattenränna av trä i trädet vid pumpen. Det hela slutar med att Tjorven skall vakta när spannen inomhus är full, men den kommer någon och tar, så när Melker frågar "är det inte fullt än?" svarar hon, "bara till tröskeln"!

ne estas plena?" ŝi respondas, "ĝuste ĝis la sojlo"!

Tjorven havas grandan Sankt Bernhards-hundon nomitan Båtsman kiu sekvas ŝin kien ajn ŝi iras. La tria plejjuna frato Pelle estas enviema pri Tjorven pro Båtsman. Li tre ŝatus havi sian propran beston sed li estis nur ofertita de Tjorven unu malantaŭan kruron de Båtsman.

Tjorven har en stor Sankt Bernhardshund som heter Båtsman och som följer henne vart hon går. Den tredje brodern Pelle är avundsjuk på Tjorven för Båtsmans skull. Han skulle så gärna vilja ha ett eget djur men har av Tjorven bara blivit erbjuden ena bakbenet av Båtsman.

Fariĝas nebulo kiam Teddy, Freddy, Johan kaj Niklas estas sur la insulo "Fiskeskär" kaj Johan, kiu hered-similas al sia patro Melker, ankras la boaton tiel ke ĝi direktas sian vojon al Finnlando. Cetere, ili bone fartas, devigitaj resti sur la insulo. Ili fritas fiŝojn super libera fajro kaj Niklas miras, ke fiŝoj povas esti tiel bongustaj.

Det blir dimma när Teddy, Freddy, Johan och Niklas är på ön "Fiskeskär" och Johan som brås på sin far Melker förankrar båten på ett sådant sätt att den styr sin kosa mot Finland. För övrigt klarar de sig bra, strandsatta på ön. De steker fisk över öppen eld och Niklas förundras över att fisk kan vara så gott.

Kontraŭe, sur "Saltkråkan", Melker estis atakita de nerva kolapso kaj deziregas ke oni alvokas kaj la maran savservon kaj la militfortan potencon por savi liajn infanojn.

Kaj li ŝiris al si la hararon kaj kuras ĉirkaŭen dum Nisse Grankvist provas admoni lin ne timi. "Trankviliĝu, Melker, ili venkos la malfacilaĵojn, mi ja ankaŭ estas patro." Sed tio ne multe helpas! Melker estas ekster si. Märta donas al li trankviligan pilulon, kiu tuj alvenas malantaŭ la nazo kaj agas tiel ke Melker daŭrige plukuras ĉirkaŭen.

Sur "Fiskeskär" Teddy kaj Freddy eltrovis ke ili situas sur la lerneja insulo kaj la instruisto Björn loĝas tie.

Kiam la nebulo, kiu krome nomiĝas "densnebulo", malpeziĝis, li veturigas la junulojn hejmen al "Saltkråkan". Ilia propra boato posttreniĝas kaj estis malhelpata veturi al Finnlando.

Nun estas festo de sankta Johano, kaj la fratoj Melkersson plendas pri siaj elegantaj vestoj "do, oni ne povas fari ion, kio estas amuza", plendas Pelle.

Ĉi tiun tagon estos pli multaj kiuj banas sin vestite kaj ne nur onklo Melker.

Eĉ Tjorven estas maskita en puntrobo, honore al somermezo, kaj velas kiel cigno sube ĉe la banponto. Tio ne ĝojigas Märta Grankvist. Gaja, ankaŭ Malin ne estas, ĉar kompreneble ankaŭ Pelle saltis en la akvon, kaj nun ili staras kaj ŝprucigas unu la alian kun abunde de akvokaskadoj. Märta kaj Malin trenas po unu malsekan infanon por vestoŝanĝo.

Per la somermezboato ankaŭ Krister venis. Li romantikumas pri Malin.

La Melkerssonaj knaboj estas ekstreme malamikaj kontraŭ Krister. Ili ĝenis la romantikuman paron kiam ili sidis flirtantaj. Kiam Krister akompanas Malin al la kuirejo de "Snickargården", pendas Pelle sur eskalo ekster la fenestro dirante ke Krister devas hejmeniri. Tion li por ĉiam faros kun la tempo.

Multe pli okazas sur la insulo "Saltkråkan". "Söderman" bonvenas sian nepinon "Stina"

På Saltkråkan dæremot har Melker fått ett nervöst sammanbrott och vill att både sjöräddningen och militären skall sättas in för att rädda hans barn.

Han sliter sitt hår och springer runt medan Nisse Grankvist försöker förklara: "Lugna dig Melker, dom klarar sig, jag är ju också pappa". Men det hjälper föga! Melker är utom sig! Märta ger honom en lugnande tablett som genast hamnar bakom näsan och gör så att Melker springer omkring ännu mer.

Ute på Fiskeskär har Teddy och Freddy upptäckt att det är deras skolö, och att deras lärare Björn bor där.

När dimman lättat, som dessutom kallas "tjocka", skjutsar han barnen hem till Saltkråkan. Deras egen båt åker på släp och har blivit hindrad att fara vidare till Finland.

Nu är det midsommar, och pojkarna Melkersson ifrågasätter sina fina kläder "då kan man ju inte göra något som är roligt", klagar Pelle.

Den här dagen blir det fler som badar med kläderna på och inte bara farbror Melker. Till och med Tjorven är utklädd i en spetsklänning, midsommar till ära, seglar som en svan nere vid badbryggan. Detta gör inte Märta Grankvist glad. Glad blir inte heller Malin för Pelle har naturligtvis också hoppat i vattnet och nu står de och skvätter på varandra med rikliga kaskader av vatten. Märta och Malin släpar iväg varsin unge för klädbyte.

Med midsommarbåten har också Krister kommit som svärmar för Malin.

Pojkarna Melkersson är ytterst fientliga mot honom. De stör dem när "de sitter och svärmar". När Krister följer med Malin till Snickargårdens kök, hänger Pelle på en steg utaför fönstret och meddelar att han tycker att Krister skall åka hem. Det gör han också för gott så småningom.

Mycket mer händer på Saltkråkan, Söderman får dit sitt barnbarn Stina som talar om hur livet ter sig "hemma på vår gata i stan".

kaj ŝi rakontas pri la vivo "hejme sur nia strato en la urbo".

"Westerman" ŝteliris ĉirkaŭe sur la insulo kun sia melhundo Cora kaj kun pafilo. Li estas grumblema kaj ne aparte bonvola al la infanoj. La plenkreskuloj ankaŭ ne ŝatas lin.

Li nome estas neniu al kiu meti sian fidon. La fokido kiu surgrundiĝas sur la insulo estas la projekto de ĉiuj, sed "Westerman" volis vendi ĝin al Petter kiu estas zoologo kaj esploristo. Estis ja Westerman kiu trovis la fokon, do li certe rajtas vendi la fokon.

Sed Petter pli atentis Malin kaj opinias ke Pelle havu beston, tiel li ne volas aĉeti la fokon.

Fine ĉio solviĝas kaj kiam poste la foko naĝas eksteren al sia parencaro en la maro, Pelle ricevas la spanielidon de Petter. Tial li poste estas pli akceptita ol Krister estis. Poste Malin kaj Petter fondis poste familion kaj eta "Skrållan" alvenis al la mondo kaj ĉiuj aliaj ankaŭ havis ejon en la familio.

Volonte legu la libron "Vi på Saltkråkan" skribita de Astrid Lindgren.

/Ingegerd

Westerman smyger omkring på ön med sin hund, taxen Cora och ett gevär på ön. Han är vresig och inte särskilt vänlig mot barnen. De vuxna gillar honom inte heller.

Han är nämligen inget att lita på. Sälungen som strandar på ön blir allas projekt, men Westerman vill sälja honom till Petter som är zoolog och forskare.

Det var ju Westerman som hittade honom, så visst får han sälja sälen. Men Petter bryr sig mer om Malin och tycker att Pelle skall ha ett djur så han vill inte köpa.

Allting löser sig till slut och när sedan sälen åker ut till de sina i havet, så får Pelle Petters Cocker-Spaniel valp. Han blir därefter mer accepterad än Krister varit. Till slut bildar Petter och Malin familj och lilla Skrållan kommer till världen och alla de övriga får plats i familjen.

Läs gärna boken "Vi på Saltkråkan" av Astrid Lindgren.

/Ingegerd

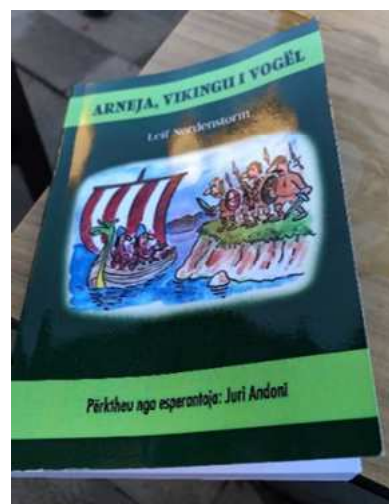

Vikinga ido venkas Eŭropon

La libro "Arne, la ĉefido" de Leif Nordenstorm, Upsalo, nun troviĝas en la albana. Birgitta Anevik, Lidköping, studis la albanan kaj aŭskultis la albanan TV-elsendon:

Ho la karaj, la kvaran de decembro TV SCAN Albania aranĝis kaj elsendis 25 minutan programon pri esperanto en Albanio. Intervjuiĝis 15 jara gimnaziano Juri Andoni, plej juna esperantisto albana, tradukinto de la novelo de Leif Nordenstorm "Arne la ĉefido" kun albana titolo "Arne eta vikingo". Poste intervjuiĝis mi. Se vi havus iom da tempo spektu ĝin. Eventuale oni povus skribi pri la evento en revuoj. Mi povus kompili kelkajn demandojn aŭ la redaktoro faru tion. Estus bonvenita salutmesaĝo al fraŭlino Jenida Vladi de TVSCAN kiu faris la elsendon tre alloga je retadreso Jenidavladi@hotmail.com /Birgitta Anevik

Ankaŭ en Ĉeĥio oni povas legi pri la sveda vikinga ido.

”La granda JULLIBRO” rakontas i.a. pri julaj tradicioj en kelkaj eŭropaj landoj

Terura penso, se la kristnasko iĝus EU-normigita! Tiukaze ni anstataŭ la svedaj pladoj: lesiva gado, jula ŝinko kaj rizkaĉo kun cinamo, havus kolbason, karpon kaj vanilan pudington. Nu, ne timu! Ĉiu lando retenas siajn kutimojn.

La libro de 1997 donas ekzemplojn, do eble ne tro freŝajn – sed tradicioj ja vivas longtempe. La Sankta Luĉio kun siaj blankvestitaj fraŭlinoj kantante julkantojn la 13an de decembro eble estas ĉefe **sveda** tradicio. La danco ĉirkaŭ la kristnaska arbo estas nordia tradicio. Je la sesa aŭ sepa horo ni sidas en preĝejo en kristnaska frumeso en la kristnaska tago. Tamen la meznokta meso pli kaj pli paralelas kun la frumeso.

La 24an de decembro estas la plej grava jula tago – almenaŭ por la infanoj. Tiam ili la ricevas la kristnaskajn donacojn. Tamen ĉe multaj familioj la TV decidas la tagordon. Nur post la Kalle Anka-programo (Donaldo Anaso) la infanoj ricevas siajn donacojn. Je la kvina vespere la TV montras la filmon: ”La kristnaska vespero de Karl Bertil Jonsson”, vario de la temo ”Robin Hood”. Poste oni manĝos rizkaĉon. La persono, kiu trovas la enmetitan migdalon – aŭ devas lavi la telerojn aŭ estos edzi(ni)ĝinta ene de la venonta jaro. 😊 Tre gravas ke oni ne forgesas meti rizkaĉon ekstere por la jula koboldo.

En **Anglio**, fidela al la tradicio oni iras al la bierejo la 24an de decembro, kaj poste rekten al la meznokta meso. La preĝejo pedelo havas grandan laboron ”distingi la lupojn de la ŝafoj” antaŭ ol li fermas la pordon. Kristnasko komenciĝas nur en la kristnaska tago. Ĉiuj ellitiĝas frue kaj malfermas la paketojn, kiujn ”Santa Claus” dum la nokto metis sub la kristnaskan arbon.

Je la tagmanĝo oni manĝas meleagron kaj rumpudington. Je la 3a horo posttagmeze ĉiuj kolektiĝas por aŭskulti la julan parolon de la reĝino en la TV.

En **Grekio** la infanoj frapas la pordojn de najbaroj, amikoj kaj konatuloj por havi monerojn kaj bombonojn. Ili kantas kristnaskajn kantojn. Ne troviĝas apartaj kristnaskaj manĝaĵoj. Por la grekoj la Pasko estas la granda festo.

Kiam la unua stelo montriĝas sur la ĉielo en **Pollando**, la 24an de decembro, oni sidiĝas ĉe la tablo kaj ĝuas la kristnaskan tagmanĝon. Por ili la kristnasko estas la plej grava soleno dum la tuta jaro. Oni devas havi 12 pladojn – unu por ĉiu adepto de Jesuo. Dum la manĝo eblas ŝteliri por meti donacojn sub la kristnaskan arbon. Kiel en aliaj katolikaj landoj la sankta kripo havas grandan lokon. Post la tagmanĝo oni ricevas la donacojn kaj poste la tuta familio iras al la preĝejo. Ankaŭ dum la kristnaska tago kaj la dua festotago oni iras al preĝejo.

En **Ĉeĥio** la 23an de decembro, la gepatroj dekoras la kristnaskan arbon per pomoj, bombonoj kaj vitraj kugloj kaj prizorgas ke la Jesuinfano havas siajn vestojn en ordo. La kristnaska viro ne troviĝas en Ĉeĥio.

Anstataŭe, unu el la infanoj vestas sin kiel la Jesuinfano kaj disdonas la donacojn. La jula tagmanĝo konsistas el avengrioj kun fungo sekvata de fritita karmo kaj fine oni manĝas ”apfelstrudeln”.

En **Hispanio** oni ricevas siajn donacojn la 6an de januaro, kaj tiam la infanoj estas vestitaj kiel la Tri Saĝaj Reĝoj. Tiu festo estas pli grava ol kristvespero. Dum kristvespero ili manĝas kaponojn kaj poste "turrón", speco de franca nugato. Post la manĝo oni ripozas, admirante la kripon kaj la jularbon. Nokte la tuta familio iras al la meznokta meso.

Kaj poste la kristnasko etas finita, sed ne gravas. La infanoj nun skribas listojn de dezirataĵoj al la Tri Reĝoj. Laŭ la tradicio la Reĝoj rajdas sur kameloj la nokton inter la 5a kaj 6a de januaro. Ili kunportas donacojn. Antaŭe oni ekstere metas terpomojn por la kameloj kaj vinon por la Reĝoj. La 6an de januaro la familio dividas inter si grandan pankringon. Tiu, kiu ricevas la pecon kun enbakita donaco, estos la reĝo de la tago,

En **Italio** oni ne povas paroli pri komunaj kristnaskaj tradicioj. Ĉiu areo havas siajn tradiciojn. Ofte tamen temas pri brulŝtupo. – Ĝi devas bruli ĝis la 24a de decembro. Oni nomas ĝin "il ceppo", sed ĝi ankaŭ estas la nomo de aliaj kristnaskaj tradicioj. En Toskana ĝi estas piramido, dekorita per origitaj konusoj, kandeloj kaj flagoj. Ene en la piramido kuŝas etaj donacoj por la infanoj. La nokton inter la 24a kaj 25a de decembro oni iras al la meso. La romanoj estas benitaj de la papo en soleno en la Sankta Petropreĝejo.

En **Germanio** la kristnasko komenciĝas jam en la nokto al la 6a de decembro. Tiam ĉiu metas ŝuon ekster la pordo. Iel ĝi matene pleniĝis per bombonoj kaj eta donaco. Nikolao – Sankta Klaus – faris tion. Oni dum decembro volonte trinkas "Feuerzangen-bowle", kiu konsistas el varma ruĝa vino, spicita per kariofilo kaj oranĝo. Oni enmetas sukerkonuson, saturas ĝin per rumo kaj ekbruligas ĝin tiel ke ĝi fandiĝas en la vinon. Dum la antaŭvespero de kristnasko oni disdonas la donacojn kaj eble oni kantas kaj ludas la bekfluton kaj pianon. La manĝado de

la kristnaska tago konsistas el anaso aŭ karmo kun vanila pudingo kiel deserto.

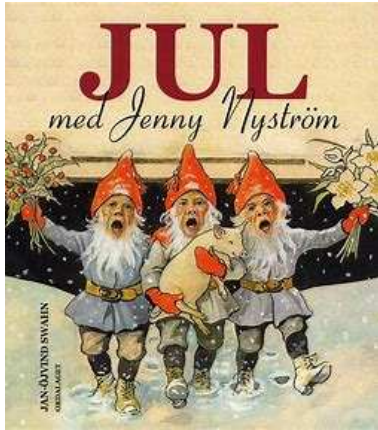
En **Francio** la 24an de decembro oni ciras siajn ŝuojn kaj metas ilin antaŭ la forno por ke la kristnaska viro facile trovu ili, kiam la familio ĉeestas la meznoktan meson. La meso daŭras 1½ horojn kaj povus esti je la unua kaj duono, kiam oni sidas ĉe la manĝotablo. Oni manĝas ostrojn, kolbazojn, meleagron kun marono kaj poste la kristnaskan kukon plenigitan per dolĉa buterokremo. Ĉu la kristnaska viro trovis la ŝuojn? Certe. La francoj ne metas la donacojn en paketojn. La dua tago de kristnasko jam estas labortago.

En **Danio** oni dekoras la tutan domon kaj uzas la flagon kiel dekoracion de la abio. Oni manĝas porkrostaĵon, anason, anseron kaj meleagron – eble ne ĉion samtempe. La deserto devas esti rizkaĉo kun migdalo, batita kremo, vanilo kaj cerizaŭco. Tiu, kiu ricevas la nehakitan migdalon havos "migdaldonacon".

Al **Nederlando** episkopo Sankta Nikolao velas de Madrido vestita per mezepoka mantelo. Kun si estas nigra helpanto. Ambaŭ tiras sakojn plenigitajn per donacoj kaj pipronuksoj. La ŝipo iel albordigas ĉiujn havenojn en Nederlando samtempe. Poste Sankta Nikolao rajdas sur sia blankan ĉevalo super la tegmentojn de la urbo. Poste flugas la helpanto ĵetante pipronuksojn en la kamentubojn de kiuj estas aŭdebla kanto de infano. La legendo rakontas ke la helpanto de Sankta Nikolao ĵetas infanojn kiuj ne bone kondutas en sakegojn kiuj per boatoj iros al Hispanio. Tie la infanoj transformiĝos al pipronuksoj. En 6a de decembro Nikolao returnas Hispanien.

*****

Leginte pri la tradicioj en Eŭropo min logas simpla kristnaska festo kun muziko kaj kandeloj kaj vegetara manĝo. Donacojn oni nur donu al infanoj.

Jen kelkaj malnovaj svedaj kristnaskaj kartoj – antaŭ ol oni sendis retajn kristnaskajn salutojn. /Siv

Kvizo pri Gotenburgo

NUN LA KOBOLDO devas rapidi, baldaŭ estos kristnasko. Li faros dekdu vizitojn en la centro de Gotenburgo kaj vi divenu, kie li estas. Vi havas tekstojn por helpo.

Bonŝancon en via solvado! La solvoj estas en la lasta paĝo.

La koboldo vizitas placon, kie granda eklumigita piceo staras. Li ne scias kiu staras kaj montras sur granda soklo meze de la placo.

1. Kiu tiu persono estas?
2. Kie li staras?
3. Kiam li mortis?

La koboldo malsatas!

Li estas survoje al unu de la plej bonaj kafejoj en Gotenburgo. La kafejo proponas plej bongustajn buterpanojn. Tortetojn, lunĉmanĝojn kaj aliajn frandaĵojn ili servas.

4. Kiel nomiĝas la kafejo?
5. Kie ĝi situas?

Survoje al la vojaĝocentro!
Li devas alporti la koboldetojn.

6. Kie ili atendis?

7. Kiom da specoj de kolektivaj veturiloj trapasas tiun lokon?

8. Kiuj tiuj estas?

La domo, kiu portas tiun skulptaĵon, havas grandan historion. Grandaj ŝipoj vojaĝis ire kaj reire sur la maro. Pompaj ŝipoj konkuris kun la arĝentaj ŝternoj pri brili meze sur la maro.

La Gotenburga esperanta klubo havas membron, Inga Johansson, kiu laboris en tiu domo iam. La domo ankaŭ havas belegan nomon.

9. Kiu ĝi estas?

10. En kiu loko situas tiu domo?

La granda "Goonawarra" apartenis al la agadoj ĉi tie.

11. Kio "Goonawarra" estas?

Devas esti diabla strato, du diabloj sur la muro ...
Eble iu reĝo havis fireĝinon.

12. Kiu estas la nomo de la strato, kie la koboldo parkas la aŭton? (Vidu la unuan bildon.)

13. Kio okazis la 13an oktobro 2005 sur tiu strato?

14. Kiel nomiĝas la butiko kie tio okazis?

En tiu domo multaj junuloj lernas por la vivo.

15. Kiun profesion ili havos post la studado?

16. Kiel nomiĝas la domo en ĉiutagaj paroloj?

17. Kiel nomiĝas la vendoplaco kontraŭ la lernejo?

18. En kiu lingvo oni predikas en tiu preĝejo?

19. Kial la granda grupo staras malantaŭ la eklezio?

20. Kiel nomiĝas tiu konstruado?

Tiu konata pastro trinkis ambaŭ vinon kaj bieron sed protestis sukcese kontraŭ alkoholo. Li laboris por la malebrieco.

21. Kiu li estis?

22. Kie li staras?

23. Kiel li nomiĝas, se la pastro kiu baptis lin, aŭdus pli bone?

24. Kiu mita organizo havas siajn kunsidojn inter tiuj muroj? →

25. Kiuj estas permesita aniĝi al tiu klubo?

26. Ili havas bonajn intencojn, kiujn?

La paro, Pontus kaj Göthilda loĝis tie ĉi. Ili ne havis infanojn.

27. Pontus kolektis altvalorajn objektojn, kiujn?

28. La objektojn la publiko povas vidi hodiaŭ, kie?

29. Por kio estas la domo uzita hodiaŭ?

Interne de tiuj ĉi fenestroj la Mamona Dio agas. Ĉi tie oni povas aĉeti preskaŭ ĉion.

30. Ĉi tie oni ankaŭ faras krimajn aferojn. Kiujn?

Ĉu la koboldo alportis siajn sakojn de tie ĉi?

31. Kiu scias, sed kie li estas?

32. Kiel nomiĝas la strato ekster la fenestroj?

Nova libro de Sten Johansson ĉe Mondial

Sten Johansson: Secesio

ISBN 9781595694256

254 paĝoj. Mole bindita libro. www.librejo.com

La nova originala romano de la svedo Sten Johansson rekondukas nin al la tumultaj intermilitaj dek jaroj 1925 ĝis 1935 en Aŭstrio, al la bataloj de politikaj grupiĝoj kaj la klopodoj de artistoj en tiu tempo. La libro priskribas la evoluantan rilaton kaj vivojn de du virinoj en la aŭstria ĉefurbo Vieno: de Louise, aŭstra skulptistino el juda familio, kaj de Wilhelmine, nomata Willi, dana ĵurnalistino.

Solvo de Inversa vetkurado en paĝo 33: Li diris: "Interŝanĝu ĉevalojn!"

Ĝustaj respondoj de la kvizo

1. Gustaf II Adolf	11. Ŝipo	22. Ekster Domkyrkan
2. Gustaf Adolfs Torg	12. Drottninggatan	23. Pehr
3. 1632	13. Murdo per tranĉilo	24. La framasonoj
4. "Brogyllen"	14. "Stuvkällaren"	25. Viroj
5. Västra Hamngatan 2	15. Instruisto	26. Filantropio
6. Stenpiren	16. "Pedagogen"	27. Artaĵoj
7. Tri	17. Grönsakstorget	28. Konstmuseét
8. Tramoj, busoj, ŝipetoj	18. La angla	29. Hotelo
9. Transatlantic	19. Konstruadoj ĉe "Feskekörka"	30. Elpoŝaj ŝteloj, raboj, drogoj ktp
10. "Skeppsbron"	20. "Västlänken"	31. Nordstan
	21. Peter Wieselgren	32. Norra hamngatan